

Маълум бўлишича, буюртмачи томонидан шартномада белгиланган муддатларда маблағлар ўтказилмагани ва мазкур объектлар учун бириктирилган махсус техник назоратчиларнинг масъулиятсизлиги оқибатида қурилиш ишлари пайсалга солинган.

6 бет

...Оёқ ости зах, уйлар совуқ, берган овқатлари қорин тўйдирмасли. Йўл харажатларию паспортимни олишга кетган пулларни рўқча қилиб, бўйнимга анча-мунча қарз юкни остигандим. Ҳамроҳларим ҳам мендан қолишмасли. Мен бундай хўрликларга илгари сира дуч келмагандим.

10 бет

Mustaqillik huquq demakdir

Н И Ш О Р

1997-yil 27-avgustdan chiqq boshlagan www.huquq-gazeta.uz

2011-yil 31-mart, №13 (742)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURASINING NASHRI

Парламентда

Жамият ва давлат бошқарувидаги ислохотлар

Истиқлол йилларида Президентимиз бошчилигида амалга оширилаётган илмий ислохотлар жамият ва давлат бошқаруви тубдан ўзгартирди. Қонунчилик соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар мамлакатни янгилаш ва модернизация қилишда шак-шубҳасиз янги босқични бошлаб берди.

Жорий йилнинг 25-26 март кунлари бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг бешинчи ялпи мажлиси ҳам ана шу ислохотларни қамраб олди. Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Раиси И.Собиров олиб борди. Унда Сенат ваколатига кирувчи йигирмадан ортик масалалар кўриб чиқилди.

Хусусан, сенаторлар "Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг айрим моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида" (78, 80, 93, 96 ва 98-моддаларига) "Ўзбекистон Республикасининг Қонуни қўриб чиқилди. Мазкур қонунга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 98-моддасига Бош вазир номзодини кўрсатиш ва тасдиқлашнинг янги конституциявий тартиби киритилмоқда. Бунда Бош вазир номзоди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасида энг кўп депутатлик ўринларини олган сиёсий партия ёки тенг миқдордаги энг кўп депутатлик ўринларини қўлга киритган бир неча сиёсий партия томонидан кўрсатилади.

Сенаторлар Конституцияга киритилаётган бошқа тузатишлар ҳам муҳим принципал аҳамиятга эга эканлигини алоҳида таъкидлаб, ҳар томонлама муҳокамадан кейин қонунни маъқуллашди.

Шундан сўнг сенаторлар "Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг айрим моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида" (78, 80, 93, 96 ва 98-моддаларига) "Ўзбекистон Республикаси Қонуни қабул қилиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида" "Ўзбекистон Республикаси Қонуни қўриб чиқилди ва маъқуллади.

Ахборот соҳасини яна демократлаштириш, аҳолининг ахборот-кутубхона ресурсларидан кенг фойдаланиши, ўз эҳтиёжларига мувофиқ ахборот таллаш эркинлигини таъминлаш, маънавий бой ва баркамол шахсининг ижодий ривожланиши учун, жумладан, замонвий ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда имкониятлар яратиш мақсадида ишлаб чиқил-

ган "Ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисида" "Ўзбекистон Республикаси Қонуни ҳам сенаторлар томонидан кўриб чиқилди ва маъқуллади.

Суд-ҳуқуқ тизимини янада демократлаштиришга, одил судловнинг обрўсини оширишга қаратилган "Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида" "Ўзбекистон Республикаси Қонуни сенаторлар томонидан маъқуллади. Қонунга мувофиқ, фуқаролик ишлари бўйича туманлараро, туман (шаҳар) судининг қонун билан ўз ваколатига киритилган ҳолда имкониятлар яратиш маъмурий ҳуқуқбузарликлар

тўғрисидаги ишларни кўриш борасидаги ваколатлари кенгайтирилмоқда ("Судлар тўғрисида" "Ўзбекистон Республикасининг 37-моддаси).

Жиноят, жиноят-процессуал қонун ҳужжатларини янада либераллаштиришга қаратилган "Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 245 ва 246-моддаларига ўзгартишлар киритиш тўғрисида" "Ўзбекистон Республикаси Қонуни ҳам сенаторлар муҳокамасидан сўнг бир овоздан маъқуллади. Қонунда хорижий мамлакатлардан республиканинг тергов хизматдорларига келтирилган айбланувчиларни қамоқда сақлаб туриш муддатларини

Ўткиржон ДЕКҚОНОВ
«Huquq»

ҳисоблаш тартиби белгиланмоқда.

Шунингдек, сенаторлар томонидан "Радиациявий хавфсизлик тўғрисида" "Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартишлар ва қўшимча киритиш ҳақида" "Ўзбекистон Республикасининг 4-моддасига ўзгартишлар киритиш ҳақида" "Транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисида" "Ўзбекистон Республикасининг 4-моддасига ўзгартишлар киритиш ҳақида" "Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида" "Ўзбекистон Республикаси Қонуни атрофича муҳокама қилинди ва маъқуллади.

Сенатнинг икки кунлик ялпи мажлисида 20 дан ортик масала, шу жумладан, 11 та қонун кўриб чиқилди.

Ялпи мажлисда Вазирлар Маҳкамасининг тақлиф этилган аъзолари, вазирликлар ва идораларнинг раҳбарлари, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари иштирок этдилар.

Самарадорлик – давр талаби

Ўзбекистон истиқлолга эришгач, барча соҳаларда бўлгани каби қонун ижодкорлиги соҳасида ҳам тўв ислохотлар амалга оширилди. Айниқса, мамлакатимизда 2005 йилдан эътиборан икки палатали парламентнинг барпо этилиши бу борада эришилган муҳим ютуқлардан бири бўлди. Икки палатали парламентнинг барпо этилиши кўзланган мақсадлардан бири ҳам айнан Юртбошимиз таъкидлаганидек, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ўз фаолиятини доимий профессионал тарзда олиб боришини назарда тутган ҳолда парламентнинг қонун ижодкорлиги борасидаги ишининг сифатини кескин оширишдан иборат ҳисобланади.

Дарҳақиқат, қонун ижодкорлиги жараёнининг самарадорлигини ошириш мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштиришда муҳим аҳамият касб этади. Зеро, шу орқали давлат ва жамият ҳаётида муҳим ўрин тутадиган қонунларни яратиш, уларнинг ҳуқуқни қўллаш амалиётида самарали амалга оширилишини таъминлашга эришиш мумкин бўлади.

Шу ўринда таъкидлаш керакки, мамлакатимизда қонун ижодкорлигини ривожлантиришга қаратилган ҳуқуқий асослар яратилиб, ҳозирги кунда янада такомиллаштирилмоқда. 2000 йил 14 декабрдаги Ўзбекистон Республикасининг "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида" "ги, 2006 йил 11 октябрдаги "Қонунлар лойиҳаларини тайёрлаш ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига киритиш тартиби тўғриси-

да" "ги Қонунлари шулар жумласидандир. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тушунчаси, турлари ва уларга қўйилаётган асосий талабларни белгилайдиган "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида" "ги Қонун шубҳасиз, мамлакатимизда қонун ижодкорлиги жараёнининг ривожланишига, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг сифатини оширишга ҳамда уларни амалда бир хилда қўлланилишини таъминлашга хизмат қилмоқда. Шу кунга қадар мазкур қонунга бир қатор ўзгартиш ва қўшимчалар киритилган. Масалан, 2003 йил 12 декабрдаги "Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида" "ги Қонунга қўра, Ўзбекистон Республикасининг "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида" "ги Қонунига қўшимча киритилиб, маҳаллий давлат ҳокимияти

органларининг норматив хусусиятга эга бўлган қарорлари лойиҳаларининг юридик экспертизаси вилоятлар ва Тошкент шаҳар адлия бошқармалари томонидан амалга оширилиши назарда тутилди, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни эълон қилишнинг расмий манбалари аниқлаштирилди. 2004 йил 3 декабрдаги "Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш, шунингдек айрим қонун ҳужжатларини ўз кучини йўқотган деб топиш тўғрисида" "ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунига қўра, Ўзбекистон Республикасининг "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида" "ги Қонунига ўзгартишлар киритилиб, норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг лойиҳасини норматив-ҳуқуқий ҳужжатни қабул қилувчи органга киритиш тартиби такомиллаштирилди. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатнинг расмий матнини имзо қўйиб тасдиқлаш тартибига ўзгартиш киритилиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг қарорлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси Спикери томонидан, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг қарорлари эса Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати Раиси томонидан тасдиқ-

ланиши белгиланди. Шунингдек, мазкур қонунда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни эълон қилишнинг расмий манбалари рўйхатига аниқлик киритишга қаратилган ўзгартишлар ўз ифодасини топди.

Бироқ мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш жараёнлари босқичма-босқич, изчиллик билан амалга оширилаётган бир пайтда қонун ижодкорлиги жараёнининг самарадорлигини янада юкори даражага кўтаришни тақозо этмоқда. Зеро, Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислом Каримов "Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепцияси" да таъкидлаганидек, бундан ўн йил олдин қабул қилинган амалдаги "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида" "ги Қонуннинг янги тахирини қабул қилишни бугун ҳаётнинг ўзи талаб қилмоқда. Давлатимиз раҳбари "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида" "ги Қонуннинг янги тахирини қабул қилиш заруратининг қуйидаги омиллари мавжуд эканлигини кўрсатади. Булар, биринчидан, ўтган даврда қонун ижодкорлиги жараёни кенгайганлиги ва бирмунча мураккаб-лашганлиги. Иккинчидан, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг асосланганлиги ва сифатига нисбатан талаблар сезиларли даражада ошганлиги.

/Давоми 8-бетда/

Бузғунчи ғоялардан сақланинг

Бугун дунё мамлакатлари турли ёт ғоялар таъсиридан ўз фуқароларини ҳимоя этиш йўлида ҳамкорликка курашаётган бўлишига қарамай, бу каби таҳдидлар ҳаши-ҳашон учраб турибди. Шу боис, республикада ҳам аҳолини диний экстремизм, терроризм ва бошқа шу каби таҳдидлар, шунингдек, турли ахборот хуружларидан сақлаш мақсадида зарур чора-тадбирлар кўриб келинмоқда.

Бу йўналишда асосий эътибор Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдғи "Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида"ги Қонуни ҳамда "Ўзбекистон Республикасида диний экстремизм ва терроризмга қарши курашни кучайтиришга қаратилган тадбирлар дастури" ижросини таъминлашга қаратилган. Указиллаётган тадбирларда қонунга хилоф равишда диний мазҳабларга нисбатан мувофиқ тегишли чоралар кўрилувчи.

2011 йилнинг ўтган даврида ҳудудий прокуратуралар томонидан "Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида"ги Қонун ижроси юзасидан 4 мартаба текшириш ўтказилди. Натижаларига кўра, қонунбузилиши сабаблари, унга имконият яратган шарт-шароитларга барҳам

бериш ҳақида 4 та тақдиминома киритилди, 55 нафар шахс қонунбузилишига йўл қўймаслик ҳақида расман огоҳлантирилиб, прокурорларнинг қарорларига асосан 2 нафар шахс интизомий, 3 нафар шахс эса маъмурий жавобгарликка тортилди.

Хусусан, Департаментнинг Тошкент шаҳар бошқармаси ходимлари томонидан ўтказилган тадбирда, фуқаролар А.Абдурашидов, У.Саттаров, А.Маликов, С.Исमतов ва бошқалар ўзаро тил бириктириб, қонунга хилоф равишда яширин цех ташкил этиб, ҳар хил жанрдаги DVD ва CD лазер дискларга ёзиб фаолияти билан шуғулланиб келишганлиги маълум бўлди. Тадбир давомида улардан жами 8,2 млн. сўмлик дисклар ва бошқа жиҳозлар ашёвий далил сифатида олиб кўйилди. Ушбу

Шухрат ВОҲИДОВ,
Бош прокуратура бўлим прокурори

ҳолат юзасидан Департаментнинг Тошкент шаҳар бошқармаси томонидан фуқаро А.Абдурашидовга нисбатан ЖКнинг 188-моддаси 2-қисми "в" банди, 190-моддаси 2-қисми "б" банди ва 127-моддаси 3-қисми "б" банди, фуқаролар У.Саттаров ва бошқаларга нисбатан эса ЖКнинг 188-моддаси 2-қисми "в" банди, 190-моддаси 2-қисми "б" банди билан жиноят иши кўзгатилади.

Бундан ташқари, Хоразм вилояти МХХ, ИИБ ва божхона органлари ходимлари ҳамкорлигида ўтказилган тадбирда Урганч шаҳрида яшовчи фуқаро А.Раҳимов Россиянинг Екатеринбург шаҳрида 6 дон диний мазҳабига DVD ва CD

дискларни сотиб олиб, Ўзбекистон Республикаси бўжхона чегарасидан ўтказганлиги аниқланган. Ушбу ҳолат юзасидан А.Раҳимовга нисбатан ЖКнинг 246-моддаси 1-қисми ва 2441-моддаси 3-қисми "а" банди билан жиноят иши кўзгатилади.

Бундан махсуслотлар очикдан-очик диний экстремизм ва фундаментализм ғояларини тарғиб этмаса-да, диний давват ҳамда миссионерликка, айрим диний мазҳаблар хусусида истилофларга сабаб бўлиши мумкинлигини, қолаверса, ёшларга турли даражада салбий таъсир кўрсатишини ҳисобга олган ҳолда назорат тадбирларини доимий йўлга қўйиш фойдалан холи бўлмайд.

Шу боис, юқоридаги каби ҳолатларга барҳам бериш мақсадида хориждан олиб келинлаётган диний мазҳабларга нашрлар, видео ва аудио махсуслотлари ҳамда ўқув муассасалари, бозорлар ҳамда бошқа аҳоли тўпланадиган савдо жойлари ҳам доимий назоратга олинмоқда.

Андижон вилоят прокуратура органлари томонидан жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш борасидаги ишлар ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, маҳаллий ҳокимликлар, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари, маҳалла ва чегара посбонлари ҳамда кенг жамоатчилик билан ҳамкорликка амалга оширилмоқда. Бунда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Жиноятчиликка қарши курашда профилактика хизмати родини кучайтириш тўғрисида"ги Қарори ижросини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Тадбирлар самараси

Муҳаммадҷон ТЕШАБОВЕВ,
Андижон вилоят прокуратураси бўлим прокурори

Вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идораларининг Мувофиқлаштирувчи кенгаши йиғилишида қабул қилинган махсус "Профилактика йили" Дастури ижросига оид маълумотларни мунтазам равишда таҳлил қилиб, қўшимча чора-тадбирлар белгиланиши йўлга қўйиш мақсадида вилоят прокуратураси ҳамда вилоят ИИБ ҲОҶБ ходимларидан иборат таркибда ишчи гуруҳи ташкил этилди. Жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг ортиси кузатишган шаҳар ва туманларда бунинг сабаб ва шароитларини ўрганиш ҳамда бартараф этилишига қаратилган тадбирлар ижро этилган амалга оширилмоқда.

Жиноятнинг катта-кичиги бўлмайди, ҳар қандай жиноят оддий ҳуқуқбузарлик ёки жанжалдан келиб чиққан барчамизга аён. Мисол тариқасида оладиган бўлсак, вилоятда 712 та хонадон оилавий турмушлари доирасида жанжал қилувчилар, 4861 нафар шахс сурункали илчувчи раўйхатига олинган. Шу боис жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш профилактикаси энг аввало оиладан бошланади. "Оила-маҳалла-мактаб" концепцияси ҳаётга татбиқ этилди. Вилоят прокуратураси ва ички ишлар бошқармаси вакиллари вилоятда жиноятчилик кескин ортан ҳудудлар — Марҳамат ва Олтинқул туманларида ҳокимлик, ўзини-ўзи бошқариш органлари, Хотин-қизлар кўмиталари, "Камолот" ЕИХ, "Маҳалла", "Нуроний" жамғармалари ва фаллар иштирокида Мувофиқлаштирувчи кенгаши йиғилишларини ўтказишди. Шу билан бир қаторда, милиция таянч пунктлари фаолиятини яхшилаш, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларида юристилаётган "Оила паспорти" имкониятларидан фойдаланиб, ижтимоий фойдали меҳнатдан бўйинловчилар, жамоатчилик вакилларига нисбатан бепасандлик билан муносабатда бўлувчилар, шунингдек, диний экстремистик оқимларга мойил бўлган шахслар ҳақидаги маълумотларни олиш ва уларни ИИБ ва милиция таянч пунктларида жамланганини ташкиллаштириш чоралари кўрилди.

Вилоят ҳудудида содир этилиши мумкин бўлган гайриижтимоий ҳаракатлар ва ҳуқуқбузарликларни барвақт аниқлаш, уларнинг олдини олиш ишларини жадаллаштириш мақсадида милиция таянч пунктларидан 257 та маҳалла фуқаролар йиғинлари билан бир биога жойлаштирилиб, компьютер, алоқа воситалари билан таъминланди.

Кўрилган чора-тадбирлар натижасида умумий жиноятчиликнинг 8,2 фоизга камайишига эришилди. Шунингдек, ўзгалар мулкани талон-торож қилиш каби жиноятларни аниқлаш, муқаддам содир этилган жиноятларни фож этиш ишлари ўтган йилга нисбатан бирмунча яхшиланди.

Бундан ташқари, ўтказилган тадбирлар давомида паспорт режими ва Ўзбекистон Республикасига кириш-чиқиб тартибини бузиш билан боғлиқ 8000 дан зиёд ҳолатлар аниқланди, 7105 нафар шахс маъмурий жавобгарликка тортилган. 38 нафар шахсга нисбатан жиноят ишлари кўзгатилиб, 2657 нафар чет эл фуқароси Ўзбекистонда бўлиш қоидаларини бузганлиги учун депортация қилинган.

Вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан одам савдоси билан боғлиқ жиноятларга қарши кураш ва уларнинг олдини олиш борасида амалга оширилган тадбирлар натижасида 7 нафар шахс жиноий жавобгарликка тортилган. Ушбу кўрсаткич 2010 йилда 8 нафарни, 2009 йилда 30 нафарни ташкил қилганлиги эса кўрилган чора-тадбирлар самардорлигининг ортанлигидан далолат беради.

Чорва ҳам эътиборга муҳтож

Аҳолининг чорва махсуслотларига бўлган талабини қондириш қишлоқ ҳўжалиги соҳасидаги муҳим вазифалардан бири ҳисоблангани боис, қорамоллар сонини, қўй-эчкилар туёгини кўпайтириш мазкур вазифани ҳал қилишда асосий омиллардан саналади.

Қорақалпоғистон Республикаси ўзининг географик жойлашиши жиҳатидан чорва молларини боқиш, кўпайтириш учун бир қанча табиий қулайликларга эга. Бу ўринда серўт яйловлар ҳамда қўллар назарда тутилмоқда. Айниқса, Президентимизнинг 2006 йил 23 мартдаги "Шахсий ёрдамчи деҳқон ва фермер ҳўжаликларига чорва молларини кўпайтириши рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ва Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 21 апрель кунги шу соҳага оид қарорлари мазкур соҳанинг ривож учун дастурий-амал бўлди.

Бугун Қорақалпоғистон Республикаси ҳўжаликларига минглаб бош чорва моллари боқилиб, уларнинг соғлом ва махсуддор ўсишлари учун тегишли чора-тадбирлар ишлаб чиқилмоқда. Давлат ветеринария бошқармаси ва унинг жойлардаги станция ҳамда лабораторияларида кузатув ишлари мутассил равишда ўтказилаётди.

Республикада амалга оширилаётган хайрли ишлар билан бирга чорвадорларнинг машаққатли меҳнатларини ҳам инкор этмаган ҳолда айрим ширкат ҳўжаликларини, ферма ва

Қадрибай БЕКМУРАТОВ,
Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси бўлим бошлиғи

отарларда бу ишга эътиборсизлик билан қаралаётган ҳолатлардан қўз юмиб бўлмайд.

Далилларга мурожаат қилсак: Республика бўйича ўтган йили 4461 бош молнинг харом ўлишига йўл қўйилиб, 3485 бош мол мажбурий сўйиб юборилган. Ветеринария хизмати ходимлари томонидан жойларда аниқланган қонунбузарликлар бўйича ҳисобланган 3 млн. 252 минг сўмлик жарима айбдорлардан ундириб олинди.

Прокуратура органлари томонидан ўтказилган текширувларда қонунга зид тарздаги ҳўжатларга нисбатан 8 та протест киритилиб, 31 та тақдиминома ҳамда 29 та огоҳлантириш берилди. 103 нафар шахс маъмурий, интизомий ва моддий жавобгарликка тортилиб, 55073 минг сўмлик моддий зарар ихтиёрий равишда ундирилди. Қўпол қонунбузарлик ҳолатлари бўйича 17 та жиноят иши кўзгатилади.

Масалан, Кегейли туманидаги "Қозонкеткен" қишлоқ ҳўжалик ширкатининг қўполлари 853 бош қорамолларнинг талон-торож бўлишига йўл қўйиб, 261887,5 минг сўмлик зарар етказган бўлсалар, Эллиққалъа туманидаги "Буҳан-Мерей" ширкат ҳўжалигининг қўполлари 2116 бош майда шохли молларни талон-торож қилганлар. Бу маъсулятсизлик ширкатга 59 млн. сўмдан кўпроқ моддий зарар келтирди. Иккала ҳолат бўйича ҳам жиноят иши кўзгатилади.

Нима бўлганда ҳам, маълум маънода ризқ-рўзимиз манбаи бўлган чорвачиликка алоҳида эътибор билан қарашимиз даркор.

Қасддан бўйин товлаган эди

Зевар Баротова 2009 йил 23 февралда давлат рўйхатидан Навоий шаҳар ҳокимлигида ўтказилган "Jamshid Jahongir Servis" хусусий корхонасининг раҳбари. У фаолиятини яхши ниятлар билан қонуний бошлаган бўлса-да, тез орада қандай қилиб қўнғирлик йўлига кириб қолганини ўзи ҳам билмай қолди. Даставвал, гарчи ишламаган бўлса-да, О.Солиевани бош ҳисобчи қилиб расмийлаштириб, ДСИга топширилган ҳисобот ҳўжатларига унинг ўрнига имзо қўйишни ўзлаштирди. Шунингдек, бюджетга тўланиши лозим бўлган ягона солиқ тўловларини тўламаслик мақсадида 2009 йилда амалга оширилган улгуржи савдо фаолияти бўйича 139 млн. 635 минг сўмлик ҳамда чакана савдо фаолияти бўйича 50 млн.

602 минг сўмлик, жами эса 190 млн. 237 минг сўмлик ялпи тушумини ҳисоботларда кўрсатмади. Яъни, солиқ солинадиган объектларни яшириб, 5 фоизлик солиқ ставкасидан 10 млн. 505 минг сўмлик ягона солиқ тўловларини тўлашдан қасддан бўйин товлаб, давлат манфаатларига жиддий зарар етказди.

Юқорида қайд этилган 50 млн. 602 минг сўм маблағ "Кизилқумцемент" ОАЖдан харид қилинган цемент махсуслотларига тегишли бўлиб, З.Баротова цементни терговда аниқлашнинг имкони бўлмаган шахсларга нақд пулга сотиб, сотувдан тушган пулларни банк муассасасига топширмай, бошқа мақсадларга ишлатган. Натижанда, товарлар савдоси ва хизмат кўрсатиш қоидалари бузилган.

Ихтиёр КАРИМОВ,
Навоий вилоят прокуратураси бўлим прокурори

Бундан ташқари, у тегишли қонун талабларини бузган ҳолда, бухгалтерия ҳисоботларини қонунда белгиланган тартибда юритмасдан, уларнинг қонуний сақланишини таъминламаган. Хусусий корхонада ўтказилган текшириш ва тергов ҳаракатлари давомида корхонанинг муҳим аҳамиятга эга бўлган ҳўжатларини қасддан тақдим этмасдан яширган.

Судланганич З.Баротовага нисбатан Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг тегишли моддаларига асосан кўзгатишган жиноят иши Амнистия акти қўлланилган ҳолда тугатилди.

Тадбиркорга кенг йўл

Ҳаёт инсонни мунтазам равишда ҳаракат қилиш ва олға интилишга ундайди. Зеро, ҳаракатда баракат бор. Мамлакатимизда юз бераётган жараёнлар: ислохотлар, модернизация ва барча соҳаларни узлуксиз ривожлантириш тамойиллари ана шу мақсадни кўзда тутadi. Мақсадимиз эса эзгу, ниятимиз бутун.

Меҳнат қил, ярат, фаровон яша. Тадбиркорлик замирида асосан ана шундай гоялар ётади. Дарҳақиқат, халқ фаровонлигини янада юксалтиришда бу соҳа кишиларнинг салмоқли ҳиссаси бор. Шу боисдан мамлакатимизда тадбиркорлар фаолиятига кенг йўл очиб берилмоқда. Уларнинг тинч ва оқойишта меҳнат қилишлари қонун йўли билан кафолатланган.

Халқимизда "Тадбиркор - элга мададкор" деган пурмамон гап бор. Ишга тадбиркорлик билан киришган киши ҳеч шубҳасиз мақсадига эришади. Мақсад эса мухтасар қилиб айтганда, яхши яшаш ва ёрқин келажақ сари дадил интилишдир.

Модомики, тадбиркорлик субъектлари фаолиятини ривожлантириш шу куннинг талаби экан, энг аввало, уларнинг ҳуқуқларини кафолатлаш, тадбиркорлар тинч ва беҳавотир меҳнат қилишлари учун зарур шарт-шароитлар яратиб бериш, уларнинг ҳуқуқларини қонун доирасида муҳофаза қилиш зарур.

Мамлакатимизда бу борада қабул қилинаётган қарорларнинг туб моҳияти шунки тақозо этади. Жумладан, Фуқаролик кодексида тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ва ҳуқуқий шартномалар ҳақидаги меъёrlар тадбиркорлар манфаатини ҳимоя қилишни кўзда тутadi.

2010 йилда ва жорий йилнинг 2 ойида вилоят прокуратураси органлари томонидан тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилишга қаратилган қонунлар ижроси юзасидан ўтказилган текширишларда аниқланган қонунбузирилларда 400 дан ортқ прокурор назорати ҳужжатлари қўллаш орқали бартараф этилиб, 4 та ҳолатда жиноят ишлари кўзгатилган.

Жумладан, Қамаш тумани ҳокимининг 2010 йил 1 мартдаги 14-Ф-сонли фармойиши 4-бандида туман "Ташаббус-2010" қўриқ танловини ўтказишни ташкил этиш ва ўтказиш билан боғлиқ бўлган харажатларни қоплаш юзасидан ҳомий ташкилотларнинг ташаббуслари 2-иловага мувофиқ тасдиқланиб, жами 26 та ҳўжалик юритувчи субъект ҳомий этиб белгиланган.

Туман ҳокимининг ушбу фармойиши 2-иловасида ҳўжалик юритувчи субъектлар ташаббус кўрсатганлиги ҳақидаги ҳужжатлар фармойиш қўлида қилиниши билан боғлиқ ҳўжатлар тўпلاميда мавжуд эмаслиги, Ўзбекистон Республикасининг "Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"ги Қонуннинг 20 ва 34-моддалар

ри талаблари бузилаётганлиги аниқланиб, туман прокуратураси томонидан мазкур фармойишнинг 4-банди бекор қилинган ва қўнунга мувофиқлаштириш ҳақида протест киритилган.

Шунингдек, "Қамаш ДҚК" ОАЖ шартнома юзасидан ўз зиммасига олган мажбуриятни бажармасдан, тумандаги "Азизхон Нуркулович" фермер ҳўжалиги томонидан етказиб берилган дон маҳсулотлари учун 1 523 650 сўм тўлов пулларини тўламасдан келганлиги аниқланиб, фермер ҳўжалиги фойдасига жамиятдан 228 547 сўм жарима, тўланмаган 1 523 650 сўм қарз ва 761 825 сўм пеняни ундириш тўғрисида вилоят ҳўжалик судига даъво аризаси киритилди.

2010 йилда ва жорий йилнинг ўтган даври мобайнида вилоят, туман (шаҳар) прокуратураларига 243 та мурожаат келиб тушган бўлиб, уларнинг аксарияти бўйича фуқаролар ва тадбиркорларнинг бузилган ҳўқуқлари тикланишига эришилди.

Хусусан, Қасби туманида яшовчи Муқимовнинг тадбиркорлик фаолиятини юритиш мақсадида мол бозорини сотиб олган бўлса-да, фаолият юритишига айрим шахслар тўқсунлик қилаётганликлари ҳақидаги аризаси юзасидан ўтказилган текшириш натижаларига кўра, туман архитектура ва қурилиш бошқармаси мансабдор шахсларига нисбатан жиноят иши кўзгатилиб, тергов ҳаракатлари ташкил этилди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантириш, тадбиркорларни рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлашни янада кучайтириш мақсадида алоҳида жадалвал асосида ҳар ойда 3 марта мутасадди идораларнинг вакилларини жалб қилган ҳўлда тадбиркорлик субъектлари билан учрашувлар ўтказиб берилмоқда.

Вилоят прокуратураси раҳбарияти томонидан туман (шаҳар)ларда ўтказилган учрашувлар давомида 52 нафар тадбиркорнинг 792 млн. сўмдан ортқ кредит олишида, 3 нафарига 28 гектар ер майдони ажратилишида, 32 нафарига ҳўжатларини расмийлаштиришда амалий ёрдамлар кўрсатилди.

Масалан, Шахрисабз туманидаги "Хирот йўллари" сўтнини қайта ишлаш корхонаси бошлиги И.Баҳодировнинг корхона фаолиятини йўлга қўйиш учун газ таъминоти тармоғига уланишда амалий ёрдам кўрсатиш ҳақидаги мурожаатига асосан, ушбу ҳўлат юзасидан текшириш ўтказилди ва натижаларига кўра, корхона белгиланган меъёрдagi газ билан таъминланиб, ўз фа-

олиятини йўлга қўйишда амалий ёрдам берилди.

Шунингдек, тадбиркорлик фаолиятига тўсиқ бўлаётган ҳўлатлар юзасидан ҳўқуқни муҳофаза қилувчи идоралар билан ўтказилаётган тезкор тадбирлар давомида уларнинг жинойий қилмишлари ҳам фош этилмоқда. Бу эса жойларда ўтказилаётган учрашувлар ўз самарасини бераётганлигининг амалий ифодасидир.

Масалан, Қарши шаҳридаги "Бойман Хамкор" МЧЖ бошлиги М.Исомов вилоят прокуратурасига ариза билан мурожаат қилиб, "Косон ёғ экстракция" ОХЖ бош ҳисобчиси М.Жумаев "Косон ёғ экстракция" ОХЖдан "Бойман Хамкор" МЧЖга 18 млн. сўмлик товарлар олди-сотдиси бўйича қарзини тўлаб бериши эвазига 800 минг сўмни пора тариқасида талаб қилган, 400 минг сўмини олиб, қолган 400 минг сўмини ҳам талаб қилаётганлигини билдирган эди.

Ўтган йилнинг 12 мартада вилоятдаги бошқа ҳўқуқни муҳофаза қилувчи идоралар билан ҳамкорликда ўтказилган тезкор тадбирда, "Косон ёғ экстракция" ОХЖ бош ҳисобчиси М.Жумаев Қарши шаҳар Жайхун кўчасидаги "Саидабон" чойхонасида М.Исомовдан 400 000 сўм пулни пора тариқасида олган пайтда ушланган.

Мазкур ҳўлат бўйича М.Жумаевга нисбатан ЖКнинг 210-моддаси 2-қисми "в" банди билан жиноят иши кўзгатилиб, дастлабки тергов ҳаракатлари ташкил этилди.

Айниқса, "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили"да бу борада амалга оширилиши лозим бўлган ишларнинг кўлами янада кенгайиши шак-шўбҳасиздир. Бу эса ҳар бир мутасадди идора раҳбаридан жуда катта масъулият талаб этади.

Шу ўринда, Президентимиз томонидан Бош прокуратурага кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг молиявий-ҳўжалик фаолиятига ҳар қандай ноқонуний аралашувни иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш бўйича давлат сиёсатига қарши қаратилган ҳаракат сифатида қўриб қўқиш ва ҳўқуқбузарга нисбатан қонунчиликка мувофиқ жавобгарлик нормаларини қўллаш вазифаси топширилганлигини алоҳида таъкидлаш жоиздир.

Шу боисдан, 2011 йил 9 февраль кўни Бош прокурор-

нинг алоҳида буйруғи қабул қилиниб, ушбу йўналишда қонунлар ижроси устидан назоратни янада кучайтиришга қаратилган чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Хусусан, "Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолати тўғрисида"ги, "Хусусий корхона тўғрисида"ги Қонун ва бошқа бир қатор фармонлар тадбиркорларга эмин-эркин фаолият олиб боришлари учун кенг йўл очиб берганини аниқлаш қийин эмас.

Давлатимиз томонидан кўрсатилаётган бундай имтиёзлар ва яратиб берилаётган шарт-шароитлар, хусусан, тадбиркорлар манфаатларининг қонун йўли билан муҳофаза қилиниши уларни янада самаралироқ меҳнат қилишга, яратилган ва бунёд этишга ундаши, шубҳасиз.

Энди тадбиркор ўз меҳнати ва фаолияти билан давлатимиз иқтисодий салоҳиятини янада юксалтиришга ҳисса қўшаётганини ҳис этиши ва бундан фахрланиши ҳеч кимга сир эмас.

Статистика маълумотларидан шу нарса кўринадики, 2000 йилда мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотининг 30 фоизи кичик бизнес субъектлари томонидан ишлаб чиқарилган бўлса, 2010 йилга келиб бу микдор 52 фоиздан ҳам ошиб кетди. Шундай экан, ишга масъулият билан ёндашсак, натижалар бундан ҳам юқори бўлади.

Эзгу ният, масъулият ва бурч. Барча муваффақиятлар шундан бошланади. Модомики, мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни кенг йўлга қўйиш тадориги қўрилаётган экан, бу соҳада меҳнат қилаётган кишилар яхши ният билан ишга киришмоқлари, масъулиятни ҳис этиб, ўз бурчларини ҳалол бажармоқлари жоиз.

Маълумки, тадбиркорлик фаолиятига оид қонунчилик базасининг яратилиши бу соҳани кенгайтириш, янги иш ўринлари ташкил этиш ва ишларни хусусий тадбиркорликка янада кенгроқ жалб этиш имконини беради. Зеро, ёш авлод келажақда иқтисодиётимизни қўлга оладиган, уни кўтарадиган асосий кучдир.

Тадбиркорлик — фаровонлик шарт. Кўпгина хорижий мамлакатлар тажрибасидан ҳам маълумки, бу соҳани ривожлантирмай туриб, тараққи-

Худойкул ТУРДИБОВ,
Қашқадарё вилоят прокурори

ётнинг кўзланган марраларига эришиб бўлмайди. Кези келганда шунга айтиш лозимки, муҳтарам Президентимиз Ислам Каримов томонидан 2011 йилнинг "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" деб эълон қилиниши биз прокуратура ходимлари зиммасига ҳам алоҳида масъулият юқлайди. Чунки савдо-саноат палатаси билан бир қаторда, Бош прокурорнинг топшириғи билан биз ҳам тадбиркорларнинг ҳўқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга масъулимиз. Тадбиркорнинг фаолиятига кимдир ноқонуний аралашса, кредит олишда, иш юритишдами ёки рўйхатдан ўтишдами қандайдир тўсиқларга учраса, бизга ёҳуд вилоят прокуратурасининг ишонч телефонига мурожаат қилишлари керак.

Вилоятимиз шаҳар ва туманларида бўлиб ўтган тадбиркорлар билан мулоқотлар шунга кўрсатдики, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликка кенг йўл очиб берилиши, хусусан, бу соҳа кишилари манфаатларининг қонун йўли билан муҳофаза этилиши айна мудоаа бўлмоқда. Айрим туманларда йилги ишти-роқчиларининг мурожаатлари, саволлар бериб, ўзларини ташвишлантираётган масалалар ечимини топшига ҳаракат қилишлари қувончли ҳўл. Аммо баъзи бир туманларда бу борада қандайдир тортинчоқлик, чўчинқириш, бегонаси-рашга ўхшаган ҳўлатлар кўзга ташланади. Савол бериш, дилларидagi гални айтиш, масала ҳўлат сўрашдан тортинмадилар.

Ваҳоланки, умумий ишми-мизга манфаати тегадиган жадал ривожлантириш омилига ва муаммолар ечимини ана шундай ўзаро мулоқотларда бир-галликда ҳал қилиб олиш яхши пировард натижаларга олиб боради ва мамлакатимиз иқтисодий салоҳиятини юксалтириш, халқ ҳўжалигини ишлаб чиқариш миқёсларини янада кенгайтириш борасида имкониятлар эшигини кенг очиб беради. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликка устувор вазифа сифатида қараш, бу борадаги масалалар ечимига ана шу нуқтаи назардан ёндашиш муваффақиятлар гарови, улкан ўзгаришлар омилидир.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик замон талаб қилган даражада ривож топшиши учун биргалликда ҳамкор ҳўлдамда бўлиб, елкама-елка туриб ҳаракат қилсак, ана шунда ҳаёт ўзгаради, давлатимиз иқтисоди юксалади, дастурхонимиз янада тўкин бўлади.

Сирасини айтганда, одамни фикр, оламиши иш ва тадбиркорлик ўзгартиради. Сиз, азиз тадбиркорлар, ана шу улғувор ўзгаришларнинг бошида турибсиз. Сизга кенг йўл. Қўнун эса ҳаммизнинг манфаатларини ҳимоя қилади. Чунки сизнинг манфаатингиз бу давлат манфаати, бу халқ ва жамият манфаатидир.

Болалар ва «тамаки эпидемияси»

Замонадошимизга кашандалик, яъни тамаки чекишнинг зарари ҳақида гапиришнинг ўзи ортиқча. Чекувчилар ҳам, бундай иллатдан бутунлай холи бўлганлар ҳам бу ҳақда озми-кўпми маълумотга эга. Аммо-лекин аксариятимиз "никотиннинг бир грами отни ўлдириши"-ю кашандалик ўпка ракига чалиниш хавфини ошириши ҳақидаги умумий маълумотлар билан чекланганмиз. Аслини олганда, уққан одамга шунинг ўзи ҳам кифоя. Кашандаликдан жабр кўрмайдиган инсон аъзосини топиш қийин масала: ўпка ва нафас йўллари, юрак-қон томир, ошқозон-ичак, асаб тизими...

Шавкат ЁДГОРОВ,
"Huquq"

Мақтаб давриданок "никоти ва шўрлик от" ҳақида биламиз, лекин қўлимиздаги сигарет тўтунининг атрофимиздагиларга зарари ҳақида ўйлаб кўрмаганмиз. Айнан тамаки тўтуну таркибидаги "машхур" канцерогенлар ўпка, бронх, трахея (жигилдон), ошқозон ости бези, буйрак, сийдик пуфғида ҳали-ҳануз бедаво саланган саратон (рак) хасталиги пайдо бўлиши сабабчиси эканлиги исботланган.

Энди айтинчи, ким, ўзини қўя турайлик, фарзандига, яқинларига шуни раво кўради? Ҳеч ким!

Мулоҳазаларимиз ана шу ҳақда.

Миллионларнинг биринчиси...

Дейлик, Сиз ҳали бола деб ҳисобланганингиз, ўглингиз, ухангиз ёки жиянингизни сигарет чекиб турган ҳолатда тутиб олдингиз. "Шапалоқ" ёки "камар процедураси" каби «нопарламентар усуллар»ни қўллашдан олдин бир ўйлаб кўринг: боланинг бундай йўл тутушига ким сабабчи?

Ўзи бола нега чекади? Жўн, аммо оғир савол. Педагоглар ҳам, педиатр ёки бошқа соҳа мутахассислари ҳам деярли бир хил жавоб беришади. Яъни, бола катталарга тақдир қилишга уринида. Чекиш, улар назарида вояга етганлик атрибуту ҳисобланади. Бола учун натижа эмас, жараён қизиқ. Шунчаки қизиқиб ва катталарга тақдирдан чекиб кўрилган бир донна сигарет ўсимир учун биринчи ва охириги ёки минг-миллионларнинг биринчиси бўлиши мумкин. Айтишларича, ўсимирнинг тамакига ўрганиб қолиши учун 7 донна сигарет кифоя экан.

Мутахассислар кашанда чекканда чиқадиган тўтун пассив кекувчи бўлган бола организмидан никотинга кўнликма, кейинчалик эса эҳтиёж пайдо қилиб боради, деган хулосани ҳам беришади. Демак, боламизнинг эртага кашанда бўлмаслиги, қанақасига айланмайлик, ўзимизга боғлиқ масала экан.

Кашандалик 20 ёшгача бўлган даврда "юқадиган" одат саналади. Шу давр ичида ўрганмаса, бу шахснинг кейинчалик чекувчилар сафи-

га кириб кетиш эҳтимоли жуда кам. Агар 25 ёшгача чекмаса, у энди чекмайди.

Ёшларнинг чекишига турли ёндашувлар бор. Масалан, Шимолий Кореяда чекувчи ёшлар олий ўқув юртига қабул қилинмас экан. Шахсан Ким Ир Чен тамакига берилган талабаларни Олий ўқув юртидан ҳайдаш ҳақида кўрсатма бергани айтилади. Ута қаттиққўлликдай туюлади, тўғрими? Аммо «зиёли кашандалар» айнан талабалик даврида бу одатга йўлиқишганини таъкидлашади.

"Тоza ҳаво ҳуқуқи"

Мамлакатимизда баркамол авлод тарбияси йўлида улкан ишлар амалга оширилмоқда. Айтиш мумкинки, ўсиб келаётган авлоднинг ҳам маънан, ҳам жисмонан етук инсонлар этиб камол топтириш давлатимиз ва жамиятимизнинг энг асосий вазифасига айланди.

Бу йўналишда етарли ҳуқуқий база шакллантирилди. Айни пайтда "Алкоголь ва тамаки маҳсулотлари тарқалиши ва истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида"ги Қонун лойиҳасининг парламентимизнинг Қонунчилик палатаси Меҳнат ва ижтимоий масалалар кўмитаси ишчи гуруҳи томонидан палатанинг навбатдаги мажлиси муҳокамага иккинчи ўқишга киритиш учун тайёрланаётганини ҳам мазкур йўналишдаги вазифалар қаторига киритиш мумкин.

Шу ўринда, қабул қилинажак қонун лойиҳаси хусусида шахсий мулоҳазаларимни билдириб ўтсам.

Айтиб ўтганимиздек, қонун "Алкоголь ва тамаки маҳсулотлари тарқалиши ва истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида" деб номланади. Яъни, бир вақтнинг ўзида ҳам алкоголь, ҳам тамаки маҳсулотларининг тарқалиши ва истеъмолини чеклашга доир меъёрларни жамлайтиди ва ҳуқуқий тартибга солади. Мазкур соҳалар ўртасида муайян умумийлик бўлса-да, бошқа-бошқа индустрия, қўлаверса, тарқалиш ва истеъмол хусусиятига кўра ҳам фарқланади. Шунга қарамай, қонун ижодкорлари ҳар икки соҳа учун алоҳида-алоҳида эмас, ягона қонун ишлаб чиқишни маъқул кўришибдими, демак бунда бир ҳикмат бор.

Чекиш, чекмайдиганларга халал берадиган, уларнинг саломатлигига таҳдид солиши мумкин бўлган ҳар қандай жойда тақиқланиши керак. Ўйлаимизки, қонунда "чекиш учун жой" мавжуд бўлган жамоат жойлари ва "чекиш учун жой" ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин бўлмаган масканлар (масалан, таълим муассасаси, касалхона ва ҳ.к.) аниқ белгилаб қўйилади. "Чекиш учун жой" ҳақида гапирганда, кашандаларни тўтун тўла катак эмас, ҳавони алмаштириб турувчи вентиляция воситаси билан таъминланган жойлар (масалан, аэропортлардаги каби) кўзда тутилаётганини тушунгандирсиз.

Менимча, чекувчи ва чекмайдиганлар бўладиган ҳар қандай жойда (бинода) шуни йўлга қўйиш керак.

Тўтунга айланаётган пуллар

Инсониятнинг олдида озик-овқат заҳирасининг танқислиги билан боғлиқ муаммо пайдо бўла бошлаган бугунги кунда сайёрамиздаги ҳосилдор ернинг 0,3 фоизиди тамаки етиштирилади. Бу тамаки плантациялари майдони банан ёки апельсин етиштириладиган плантациялар билан тенг дегани.

Бутун жаҳон Банки маълумотларига қараганда, хозирда ривожланган давлатлар бюджетининг ўртача 6-15 фоизи кашандалик билан боғлиқ касалликларни даволаш учун сарфланади. Чекувчилар озик-овқат, турар жой, таълим учун йўналтириши мумкин бўлган пулининг салмоқли қисмини, яъни даромадининг 5-10 фоизини тўтунга, яъни тамакига сарфлар экан. Демак, кашандаликни фаровонликка зимдан зарар етказувчи омилардан бири десак, хато бўлмайди.

Дейлик, кунига 1 қўти сигарет чеккан юртдошимиз ойига ўртача 45-50 минг сўм пулини шунга сарфлайди (энг арзон сигарет олгандаям). Буни 12 ойга кўпайтирсак қанча бўлади?

Фарзандининг репетитор ёки бокс машғулотларига қаторлар учун пулни қаердан оламан, дейдиган кашанда уналич яҳши отага ўхшамапти.

Масалан, сиз ўқиб турган

мана шу ҳафталик газетанинг бир йиллик обунаси 38 минг сўм... Бир йилда эса 52 ҳафта бор. Чалғимайлик.

Жаҳон Соғлиқни сақлаш ташкилоти (ЖСТ)нинг 2008 йил февралдаги тамакига қарши янги баёнотида "тамаки эпидемияси"га қарши курашнинг 6 стратегик йўналиши тавсия этилган. Қисқартирилиб "MPOWER" деб номланган ушбу тавсиялар ичида энг самаралиси, менимча, тамаки маҳсулотларига нисбатан солиқни оширишга доир тавсиядир. Маҳсулотга солиқнинг оширилиши, турган гапки, унинг нархи ошишига олиб келади.

Айтишларича, АҚШда энг арзон сигарет ўртача 5 доллар, Канадада 8 доллар туради. Пул ҳамма жойдаям пул. Бруклинда ҳам уни ҳеч ким ердан супуриб олмайди. Мьянма деган мамлакатда 3 сент турадиган бир қўти сигаретнинг худди ўзи Норвегияда 11,5 доллар турар экан. Бизда-чи?

"Оммабот" сигаретга етадиган пул ҳар қандай ўспирининг чўнтагидан чиқмайдами? Агар бир қўти сигарет, дейлик, 10 минг сўм турса, нафақат ўспирин, катта ёшдаги кашанда ҳам бу одатини йиғиштириш ҳақида ўйлаб кўриши аниқ. Болани назорат қилиш ҳам осонроқ кечади.

Бу билан муаммо нархида демокчиасман. Лекин барибир, таққослаб кўрганда биздаги сигаретлар нега арзон?

Арзимасдай кўринган яна бир жиҳат: сигаретфурус юлалар "ихтиро қилган" донналар сотиш, менимча, айнан вояга етмаган харидорлар учун мўлжалланган. Ашаддий кашанда акахонимизнинг гувоҳлик беришича, бу усул амалга кирганига 15-20 йил бўлган эмиш.

"Think. Don't smoke"

Бироз эски, аммо қизиқ факт: 2001 йилда АҚШнинг Калифорния штати прокурори Билл Локер мазкур штат худудидаги барча мактаблар раҳбарларини "Филип Моррис" тамакичилик фирмаси томонидан тарқатилган кинотоблар учун қоплама-муқова (обложка)ларни қабул қилмаслик ҳақида расман огоҳлантирган. (Фирма ўша пайтда мактаб ўқувчиларига минг-

лаб ана шундай совғалар улашишга киришган эди).

Мактаблар раҳбарларини огоҳлантириш билан кифояланмаган прокурор "Филип Моррис"дан чекишга қарши бу тadbирни тўхтатиши, Калифорния мактабларида бундай муқоваларни тарқатмаслики ва тарқатилганларини ҳам қайтадан йиғиб олишни талаб қилган. Унинг бу талаби бажарилган ҳам. Бепул тарқатилган бу бежирим қоплама-муқоваларда бор-йўғи фирма номи ва "Think. Don't smoke" (Ўйлаб кўр.Чекма) деган ёзув бўлган.

Мантқ кўринмаётими? Жаноб прокурор анойи одам эмас, бунинг устига чекишнинг олдини олишга қаратилган тadbирларга қарши ҳам эмас, аксинча, у қонун талабини қўйган.

Мутахассислар фикрича, фирма бу беозор тadbир — текин муқова тарқатиш орқали ўз номи (яъники маҳсулотини)ни зимдан болалар ўртасида реклама қилган. "Ўйлаб кўр.Чекма" деган қақирека келса, у чекишнинг олдини олиш борасида ҳеч қандай ижобий натижа бермайди. Аксинча, мурғак болани ҳали ўйлаб кўрмаган нарсаси — тамакини татиб кўришга ундайди.

Тамаки компаниялари нега ёшлар, болалар ўртасида чекишга қарши тadbирлар уюштириб туради?

Болалар, ёшлар ҳар қандай маҳсулотнинг эртанги кундаги фаол истеъмолчиси. Бунинг эътибордан четда қолдириб бўлмайди.

"Тамаки индустриясининг ёшларга оид дастурларининг тамаки назоратига етказган фойдасидан зарари кўпроқдир". Бу ЖСТ томонидан "Тамаки индустрияларининг ёшлар (ёки болалар) кашандалигининг олдини олиш дастурлари танқиди" юзасидан ўтказилган брифингга берилган хулоса. Мазкур ташкилотнинг Европа минтақавий кўмитаси 2002 йилда қабул қилган "Тамакига қарши курашнинг Европа стратегияси"да чекишга қарши тadbирлар, аниқсиз, ёшларга оид тadbирларга тамаки (ишлаб чиқарувчи, сотув-

чи) саноати жалб қилинмаслиги алоҳида эътибор қаратиш зарурлигига ургу берилади.

Ушга пайта дегиллик сибсатчи Эрве Хасквиннинг "Чекишга қарши тадбирлар, дастур ва лойиҳаларнинг тамаки компаниялари томонидан молиялаштирилиши — ҳукуматнинг мафия берган пул билан полиция мактабини молиялаштиришида гап" деган таърифи Европанинг йирик нагрларидан муковасини беэаган эди.

Уйламанки, юртимизда фаолият юритаётган 4 тамаки компанияси "Чекмасдан болаки гаштини сурайллик" каби эзгу тадбирларда иштирок этмаган.

Тугуни стратегия

Жахон Соғлиқни сақлаш ташкилоти Бош директоридан Маргерет Чен тамаки компанияларига жиддий танқидлар йўлар экан, уларнинг ривожланётган мамлакатларни нишонга олишини шундай изохлади: "Айна ривожланётган мамлакатлар аҳолиси жахон ёшларининг 80 фоизини ташкил этади". Шунинг ўзи ҳам тамаки компаниялари ривожланган Фарб давлатларига эмас, Осие, Африка ва Латин Америкасидаги мамлакатларга инвестиция киритишни хуш кўриши сабабини тушунишга ёрдам берилади.

Улар бу мамлакатлар аҳолиси урф-одатлари, масалан, хотин-кизларининг одатда тамаки чекишларини ҳам инобатда оладилар ва аллақандай "енгил", "хушбўй" сирга рет румумларини урфга киритишади. Гўёки, булар "аёллар сирга тасиди". "Аёллар учун атайин, махус сирга рета чиқарилган экан, нега уни чекиб кўрмаслик керак?" деган ўй анойи қизалокнинг миғисдан лип этиб ўтса, киёф.

Дарвоқе, тамаки компанияларининг ривожланган давлатлардан ихлоси қайтаётганлиги бошқа сабаблар ҳам бор. Бир пайтлар Фарбда сирга рет (ёки сирга) хашаматли ҳаётнинг бир элементи саналган бўлса, сўнгги йилларда ушундай йил ичида бу атрибут йўқолиб бормокда. Ривожланган мамлакатларда ҳали ривожланганга улгуролган мамлакатларга қараганда кашандалар сони камайиб бораётгани кузатилган. Шахс қанчалик соғлом фикрли, ихтисодий жиҳатдан баҳуэр бўлса, унда бу иллатга мойиллик камайиб борар экан.

Европа Иттифоқи 2020 йилга бориб ўз ҳудудида тамаки ишлаб чиқариш, сотиш ва истеъмол қилишни тақидлаш бўйича директива ишлаб чиқарган. Шундан кейин, уларнинг савдоси қонун билан тақидлаб қўйилган. Вақти келиб, тамаки савдоси ҳам бутунлай тақидлаб қўйилса, ажабланмаймиш.

Океан ортида

Кашандалликка қарши курашининг "Америкача усули" ва унинг қандай самара берганидан қўпчилик хабардор бўлса керак.

АҚШликлар чекишга қарши қандайдир жиддий чора кўрилмаса, аҳвол қаттиқлигини тушуниб етунига қадар эллик фоиз америкалик кашандаги айланми бўлган ва тамаки компаниялари миллиардлар долларнинг соҳибига айланмиш экан.

Утган асрнинг 60-йилларида қадар бу мамлакатда ҳам тамаки индустрияси энг сердаромад соҳалардан бири ҳисобланиб, тамаки компаниялари гуқриаб ривожланган экан. Бунга улар омма, айниқса, навқирон авлод онгда чекувчи — муқабил ва омалди, бир сўз билан айтганда, "америкача орзуи ушалган" одам образини шақланатириш орқали эришган.

Аммо 60-йилларнинг ўрталарига келиб, кашандаллик ва ўпка саратони касаллиги ўртасидаги тўғридан-тўғри боғлиқлиқни тушуниб қолган виждонли врачлар тамакига қарши кураш компаниясини бошлаб беришади.

Чекишга қарши курашчилар оқилона йўл тутишган ва нишонини тўғри олишган: улар аввало, "кашанда қахрамонлар", масалан, "Малборо чекаётган ковбой" образига зарба беришган. "Малборо чекаётган ковбой"нинг аҳоли аслида қандайлиги хақида фильмлар, роликлар ишланган, мақолалар ёзилган. Хатто от устида зўрга ўтирган ковбой ва унинг томоғига уланган, эгарга осиб қўйилган килород аппаратини тасвирлаб, "уни кашандаллик шу аҳволга солди" деган мазмунда изох ҳам бериб қўйилган. Бу курашдаги узили-кесил галабани таъминлаган воқеа ҳам эслаб ўтишга арзийди: Америка конун юлдузларидан бири Юла Бриннер (сирга ретни реклама қилишда омоди чошган) ўпка саратонига чалинади ва ўлими олдиан тележурналистларни қақиртиради...

Шу тариқа "омалди кашанда" стереотиқи синдириб ташланади.

Бундан ташқари, "тоза ҳаво ҳуқуқи" давбоси билан чиқилган бир қанча шов-шувли суд процеслари матбуотда узлуқлиқ ёритиб борилган. Буларнинг барчаси чекишга қарши курашувчилар учун конун чиқарувчиларга, яъни конгрессга таъсир ўтказишга имкон яратди. Натияжада, ишхоналар, кафе-ресторанлар, самолётларда чекишни тақидловчи конунлар пайдо бўла бошлади, кўп ўтмай бу мамлакатда тамаки рекламаси тақидлаб қўйилди.

Бу билан ҳам қаноатланмишган тамаки душманлари матбуотда кашанда ходимлар тез-тез касалга чалиниши сабаби иш беришчи ихтисодий томондан қанча зарар келтириши ва х.к.лар хақида тўхтамий ёзаверишади.

Натияжа эса кутилганидан

ҳам самаралироқ бўлди: ўша даврнинг ўзида 40 млн. америкалик чекишдан воз кечди. Тамаки индустрияси ортидан бойлик тўплаётганларни айтмаганда, бундан ҳамма хурсанд бўлди.

Аммо америкаликларни "тамаки эпидемияси"дан буткул қутулган деб бўлмайди. Мълумотларга кўра, айна пайта мамлакатнинг 280 миллион аҳолисидан 25 миллиони кашанда бўлиб, уларнинг асариятини хиन्दулар ва афроамериканлар ташкил этар экан.

Чекмайдиган қахрамон керак

Бугунги кун болаларининг ота-она, бошқа опа, ўқитувчи, китоблардан ташқари ТВ деган тарбиячиси ҳам бор. Тарбиячи деганимиз ҳар хил бўлади, тарбия ҳам шунга ярашади.

Бола бир вақтининг ўзида бир неча оламда яшайди: ўзининг реал олами, эртак, мултик ва кино олами. Улардаги "қахрамон"лардан эрхиёт бўлиш керакка ўхшайди.

Биламики, асарнинг адабий асарлар, кинофильмларда бош қахрамон чекади. Бунинг, албатта, тамаки рекламасига дахли йўқ. Аммо бош қахрамон ёмонларнинг додини бериб бўлиб, кейин бамайлихотир сирга рет тутатишини тарғибот эмас дейиш ҳам қийин.

Кўридагилар, адабий асар ёки кинофильмлар ижод маҳсули. Унга маълум чеклов ёки қўлиб қўйиш, юмшоқ қилиб айтганда, яхши эмас.

"Кашанда қахрамонлар"дан бутунлай воз кечиш қийин, албатта. Унда адабиёт ва кино санъатининг шедеврларидан ҳам кечинчи тўғри келади. Эҳтимол, ёндашув ва талқини ўзгартиришининг ўзи киёфия қилар. Дейлик, Шерлок Холмс трубкасини чекмас, жиноятларни фощ этолмай қоладими?

Утган йили бўлиб ўтган футбол бўйича жахон чемпионатидан трансфарцияси пайтада ТВда ихтисомий реклама ролик пайдо бўлди. Унда миллиард турист Фаври Эрмавот иштирокида чекишга қарши ҳолат тасвирланган эди. Эътироф этиш жоиз, савобли иш бўлди бу. Ушанда кўпчилик футбол ишқибози бўлган кашандалар чекишни ташлаган деёлмаймиш-у, аммо уларни бирос бўлса-да ўйлантириб қўйгани аниқ.

Уша роликни миллионлаб ёшлар, ўсмирлар ва болалар қайта-қайта кўришди. Футболнинг миллионлар йўнини, ай-

ниқса, болаларнинг унга иштиёқини ҳисобга оладиган бўлсақ, нишонга жуда тўғри урилган.

Менимча, спортимиз ва ривожланишга йўл қидираётган кино санъатимизнинг болалар учун "кумир"га айланган юлдузларининг "Мен чекмасдан шунга эришдим" каби мазмундаги қичишларини кўпайтиравериш керак. Бесамавр кетмайди.

Бундан ўн йилча бурун жиянин курашининг дэюдо тури бўйича болалар ўртасидаги муСОБАКНИНГ Республика босқичида иштирок этган эди. Унинг иштирокини кўриш ва маънан кўллаб туриш мақсадида муСОБАҚА ўтказилаётган жойга бордим. Ҳозиргина буюролик тенгқурри билан дуранга эришиб, татамидан терлаб-пишиб тушиб келган жияним менга олишув таассуротларини эмас, бошқа нарса хақида гапира бошлади. Тушундимки, сал олдин у "кумир"ларидан бири, машхур спортчининг тамаки чекаётганини кўриб қолган. Унинг хайратланиб гапирган гапларига эътибор бермоқдим, яқинда сирга рет чекиб турганини кўриб, ўша воқеа эсимга тушди.

Тугун тўла автобус

Агар Сиз жамоат транспорттида юрувчилардан бўлсангиз ёки қачонлардир ундан фойдаланишингизга тўғри келган бўлса, айтгинчи, бирор марта автобус, дейлик, шаҳар ичида катновчи автобусада сирга рет чекиб кетаётган кишини кўрганмисиз? Йўқ, албатта, дейишга шовилмайдиган. Кўрган бўлишингиз керак. Хайдовчининг назарда тутаялган.

Жамоат транспортти, аниқроғи, автобус ва маршрутлик такси хайдовчиларнинг камидан иккитадан биттаси чекади. Йўловчи тўла ўловни бошқариб кета туриб сирга рет чекиш хаддан ошимдан бошқа нарса эмас. Ёки "чекиш мумкин эмас" деган белги-тақид фақат йўловчиларга тегишлими?

Уша транспортда фақат ўзи эмас, чекмайдиганлар, аёллар, энг ачинарлиси болалар ҳам борлиги хайдовчи амакиннинг парвойига ҳам келмайди. Ваҳоланки, хайдовчининг кабинаси салондан ажратиб қўйилмаган. Қолаверса, сирга рет тутиши ёки унинг кулини қоқиш хайдовчининг диққатини қалгитмайди дейиш қийин.

Эҳтимол, бунинг учун фақат хайдовчининг эмас, ана шу транспорт хизматини кўрсатувчи ташкилотни тартибга қақирш керакдир?

Рақамлар, фактлар...

Кашандаллик шахсининг эмас, жамиятнинг муаммосидеб қараш тўғрироқ бўлади. Уни глобал муаммолар қаторига қўйиш ҳам нотўғри эмас. Фактлар ҳар қандай фикрмулоҳазанинг таянчи экан, айрим рақамларни келтириб ўтаамиз.

Утган асрда кашандаллик ва у билан боғлиқ хаасталиклар 100 млн. инсонни чин дунёга эртарок етказиб қўйди. Тахминларга кўра, асримизда 1 млрд. инсон уларнинг орқасидан эрғашади. Кашандаллик қотиллик бобиде ОИТСни ҳам ортда қолдирган: ҳар йили 9 млн. киши чекиш сабаб оламдан бевақт кўз юмади.

Олий Мажлис депутати М.Шариповнинг "Эртамизга соя солмасин гурбор!" сарлавҳали мақоласида "Тамаки махсулотлари истеъмоли 2005 йилда мамлакатимизда бир нафар катта ёшдаги одамга йилига 15 қути сирга рет тўғри келган бўлса, бу курсатик 2008 йилда 26 қутини ташкил этган. Бу эса кейинги ўн йил ичида сирга рет чекишининг 59 фоизга ошганини кўрсатади"

деган хушёрликка чорловчи фикр айтилади. Бу 2008 йилги кўрсаткич, орадан яна уч йил ўтиб қолди...

Эҳтимол, кимдир "чекиш чекмаслик ҳар кимнинг шахсий иши, унга бошқаларнинг аралушув шарт эмас" дейиши мумкин. Агар шу томонлама қарайдиган бўлсақ, мактаб орқасига ўтиб олиб бамайлихотир сирга рет тутатаётган ўсмир ёки ўзини вақти келиб дунёни ўзгартириб юборадигандай тутиб, сирга рет буркисадиган талаба учун давлат бюджетидан қанча маблағ сарфлангани тасаввур этиб кўрин. Кеқирасизу, ҳали улар онасининг қорнидалигидан бошлаб, туғилиб, эсини танигунга қадар қанча маблағ сарфланган? Шу даражага етунича қанча маблағ тикилган? У эса "шахсий танловми?" дея солиғини йўқотиши, умрини қисқартириш билан овора. Бундан давлат ҳам, жамият ҳам, кашанда болақайнинг ота-онаси ҳам ютқизмайтми? У рисоладагидай шахс бўлиб камол топса, жамиятга қанча наф келтириши мумкин?

Бугунги болалар ва ўсмирларнинг тамакига муносабати хақида аниқроқ тасаввурга эга бўлиш учун умумтаълим мактаблари ўқувчилари ўртасида социологик тадқиқот ўтказишни ният қилган эдим, амалга ошмади. Анча-мунча идораларнинг руҳсати керак экан. "Ижтимоий фикр"дан бу йўналишдаги тадқиқотлари натижасини ҳам ололмаганимдан сўнг, бошқароқ йўл тутдим. Яъни болаларнинг тамакига муносабати эмас, уларнинг тамаки чекишига катта ёшдагиларнинг муносабати билмоқчи бўлдим.

Бунинг учун 10 ёшли жиянин Ҳабибуллонинг қўлига пул бериб, шаҳар марказидаги дўкноларга сирга рет сотиб олиш учун киритиб оббордим ва "Агар сотувчи "сирга ретни ким учун олаялсан" деб сўраб қолса, орқанга қайтиб келавер" деб тайинладим. Аммо сотувчилик боладан пулни олиб, индамай сирга ретни қўлига туқзаверишди. Бирон мардум "Ҳой бола, сирга ретни нима қиласан" деб номига бўлсам сўрамади. Чўнтакларим "Pall-Mall"га тўлиб кетгани қолди.

Жиянимнинг ёшига бежизга ургу бермадим. Яъни унинг ҳали мактаб ўқувчини, бир сўз билан айтганда, бола эканлигини сотувчилар билмаслиги мумкин эмас эди...

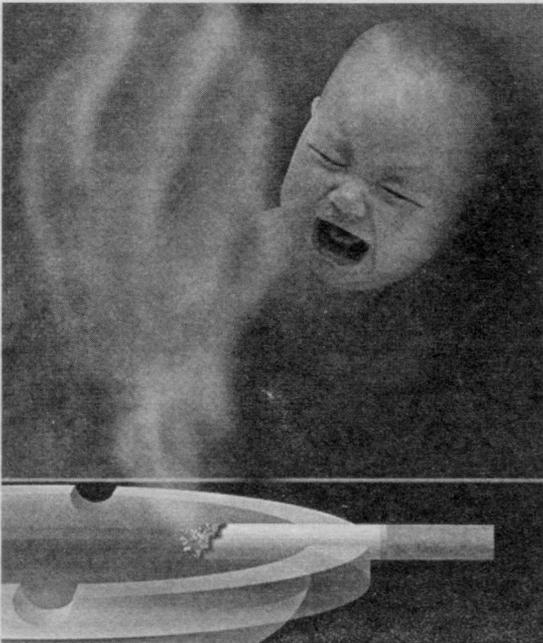
Табиб табиб эмас...

Бу мавзуда ёзишни режа қилган пайтимдаёқ айрим ҳамкасбларимнинг "ўзингиз чекасиз, бу хақида қандай ёзасиз?", "Сийқаси чиққан мавзу" каби эътирознома гапларини эшиттишимга тўғри келди. Аммо гап, юқориде айтганимдай, шахсий эмас, ихтисомий муаммо хақида бормокда. Қолаверса, "Табиб табиб эмас, бошидан ўтказган табиб", деганларидай, чекмайдиган одамга қараганда чекувчи бу иллатнинг зарарини кўпроқ биледи.

Ўғлим чекканимни кўрмасин...

Ёш жуфтликнинг хиёбон ёки боғларда жажжи фарзандини тоза ҳавода айлантририб юрганнга кўп гувоҳ бўлгандирсиз. Ажойиб. Бунгаям етганлар бор... Кўнгиллини хижил қиладиган бир ҳолат: ота ёки она лабида буркисиб турган сирга рет бўлмаса эди.

Бола дунёни борича кўради ва қабул қилади. Бир дўстим ўйлашга арзийдиган гап айтиб қолди: "Мен ўғлимнинг олдида умуман чекмайман. У меннинг чекиб турганимни кўришини истамайман".

Фарзандларимиз келажаги учун масъулмиз

Ватан равнақи, миллат келажаги бутунги ёш авлод қўлида. Шундай экан, уларни ҳар томонлама етук, баркамол қилиб тарбиялаш биз - катталар, ота-оналарнинг асосий вазифамиз ҳисобланади. Юртимизда баркамол авлодни вояга етказиш, уларнинг етук билим олиши, қизиққан касб-ҳунарларни мукаммал эгаллашлари учун етарлича имкониятлар яратимоқда. Ўртабўлишнинг келажагимиз эгаларига қаратган бундай эътиборидан улар беҳад хурсанд. Шунинг учун ҳам давлатимиз раҳбарининг ишончини оқлашни дилига го айлаган ўғил-қизларимиз ҳар кунин, ҳар жабҳада дадил қалам ташлаб, кўтаринки кайфият билан юксак марраларни кўзлаштирилди.

Шундай бўлса-да, вояга етмаганлар орасида билиб-билмай жиноят содир этиш ҳоллари ҳамон ўрачатилади. Ана шундай нохуш ҳолатларнинг олдини олиш, вояга етмаганларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, турли сабабларга кўра ҳуқуқбузарлик содир этган, жиноятга қўл урган ёшларни тўғри йўлга бошлаш борасида прокуратура, суд-ҳуқуқ тизимида аниқ чора-тадбирлар амалга ошириб келинмоқда.

Жумладан, Бухоро вилоят прокуратураси томонидан вояга етмаганлар ҳақидаги қонунлар ижроси юзасидан ўтган йили 331 та текшириш ўтказилиб, натижасига кўра 3270 та прокурор назорати ҳужжатлари қўлланилди. Қонунбузилиш ҳолатларини бартараф қилиш юзасидан 354 та тақдимнома киритилди. 661 нафар шахс расман огоҳлантирилди, 695 нафари интизомий, 987 нафари маъмурий, 42 нафари эса моддий жавобгарликка тортилди. 114 нафар шахснинг ҳуқуқи тикланди. 42 та жиноят ишлари қўзғатилиб, вояга етмаганларнинг манфаатини қўзлаб, судларга 57 та даъво аризалари киритилган.

Республика Бош прокурорининг 27-сонли буйруғининг 11-бандидан келиб чиққан ҳолда ҳокимликлар таркибидagi вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар ва ИИБ назоратлари фаолиятида қонунчиликка риоя қилиниши устидан доимий назорат олиб борилди.

Вилоят ҳудудида таълим тўғрисидаги қонунларнинг ижроси текширилиб, натижаларига кўра камчиликларни бартараф қилиш учун 92 та тақдимнома, 210 та протест киритилиб, 743 та қарор чиқарилган. Қонунбузилишига

йўл қўймаслик хусусида 200 нафар мансабдор шахс огоҳлантирилиб, 383 нафари интизомий, 547 нафари маъмурий, 27 нафари моддий жавобгарликка тортилган. 21 та жиноят ишлари қўзғатилиб, 15 млн. 733 минг сўм етказилган моддий зарар ундирилди. Мактабларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш мақсадида мунтазам равишда мактаблар кунин ўтказилиб, 1 млрд. 700 млн. сўмлик ҳомийлик ёрдами кўрсатилган.

Шунингдек, вояга етмаганлар ўртасида жиноятчилик ҳамда назоратсизликнинг олдини олиш мақсадида қатор тадбирлар уюштирилиб, 1521 нафар вояга етмаган ишга ва 1646 нафари эса ўқишга жойлаштирилган. Фарзандларининг тақдирига эътиборсизлик билан қараб, уларнинг тарбиясига жиддий салбий таъсир кўрсатувчи ота-оналардан 30 нафарини ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум этиш, 29 нафарининг ота-оналик ҳуқуқини чеклаш хусусида даъво аризалари қўзғатилиб, қўриш учун фуқаролик судларига юборилган.

Бундан ташқари, устоз мақомида бўлгани ҳолда, ёшларга ўрнак бўлиш борасида ибрат қўрсатолмаётган қўштирқоч ичидagi айрим "устоз"лар ҳам борки, уларнинг қилмишини қўриб, ёқа ўшлайсан. Вилоятдаги айрим мактаб ўқитувчилари ўзлаштириш ва растрата йўли билан талон-торожа қилиш, мансаб ваколатидан четга чиқиш, мансаб сохтакорлигига қўл уриш, ҳужжатлар, муҳрлар, бланкалар тайёрлаш, уларни қалбақлаштириш, сотиш ва фойдаланиш каби жиноятларни содир эттирган.

2010 йили халқ таълими ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тизимида давлат тулки

ва пул маблағларининг сақлашни тўғрисидаги қонунлар ижроси ўрганилганда, қатор қонунбузилиш ҳолларига йўл қўйиб келинаётганлиги маълум бўлди. Жумладан, Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика университети-нинг сохта дипломини тақдим этган М.Мирзоева Бухоро шаҳар халқ таълими бўлимига қарашли 81-сонли мактабга таълим муассасасида 2008 йил 2 октябрдан мудури вази-фасида ишлаб, маош олиб келган бўлса, 11-сонли умумтаълим мактабида ўтказилган текширишда, мактаб хазиначиси томонидан 260,3 минг сўм қомомадга йўл қўйилганлиги аниқланди.

Бундан ташқари, Когон туманидаги 13-сон ўрта умумтаълим мактаб директори вази-фасида ишлаб келаётган О.Қиличева мансаб маъқеидан фойдаланиб, мактабда хазиначи вази-фасида ишлаб келган жияни З.Қиличевага 0,5 ставка фаррош ва 0,5 ставка ўтёқувчи вази-фаларини юклаган. Аммо, З.Қиличева бу вази-фаларини умуман бажармасдан 2009 йилнинг сентяб-ридан 2010 йилнинг февраль ойига қадар фаррошлик учун 282 минг 173 сўм, 2009 йилнинг июлидан декабригача ўтёқувчилик учун 236 минг 714 сўм, жами 518 минг 887 сўм иш ҳақини ноқонуний равишда олиб келган.

Ушбу ҳолатлар юзасидан ЖКнинг тегишли моддалари билан жиноят иши қўзғатилган.

Пешку туманидаги 40-сон умумий ўрта таълим мактабида эса Бухоро маданият коллежи кутубхоначи мутахассислиги бўйича тугатган Л.Болтаевага психолог ўрин бирлиги ажратилган. Унга қўшимча равишда немис тили, тасвирий санъат ва чизмачилик фанларидан дарс ўтиш ҳам юклатилган. Шунингдек, Л.Болтаевага меҳнат таълимига чиққанлиги учун 247,522 сўм тўлов ҳам ҳисобланган. Ушбу сумманинг 193 минг сўми 2009 йил февраль ойида хазинадан чиқим қилинган. Бирок, қолган 54 минг 522 сўми 2009 йил апрель ойида хазинадан чиқим қилишда хазина чиқим ордирига қўшимча ёзув киритилиб, сох-

талаштирилиб, асоссиз равишда 100 минг сўм ортиқча 154 минг 522 сўм чиқим қилинган. Фуқаро Ф.Адилов бирор-бир вази-фада ишламаган бўлса-да, унга қоровул ва иш юритувчи ўрин бирлиги асосида 2009 йилнинг сентяб-ридан 2010 йилнинг январига қадар 382 минг 388 сўм асоссиз иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар тўланган. Боз устига мактабнинг "Буйруқларни қайд этиш китоби"да қайд этилмаган сохта буйруқ асосида ўқитувчи И.Болтаев ва Ф.Тўраеваларга 214,4 минг сўм муқофот пули асоссиз равишда тўланган. Текшириш жараёнида мазкур даргоҳнинг мансабдор шахслари томонидан мактабнинг 7 нафар педагог ходимлари ва ишчи-хизматчиларига 2009 йил ҳамда 2010 йилнинг 1 март кунига қадар ҳисобланган иш ҳақлари ва унга тенглаштирилган тўловлар учун уларнинг пластик қарточкасига 16353,0 минг сўм ўрнига 26763,6 минг сўм яъни, 5 та ҳолатда 10410,6 минг ортиқча, 2 та ҳолатда 358,7 минг сўм кам пул қўчирилган. Бу 10769,3 минг сўм бюджет маблағининг ўзлаштирилан ва растрата қилиш йўли билан талон-торож қилинганлигидан далолат беради. Мазкур ҳолат юзасидан мактабнинг мансабдор шахсларига нисбатан ЖКнинг тегишли моддаси билан жиноят иши қўзғатилиб, жазо муқаррарлиги таъминланган.

Бухоро олимпия заҳиралари спорт коллежида ўтказилган текширишда эса коллежнинг касбий таълим бўйича директор ўринбосари вази-фасида ишлаб келган Р.Ҳодиев коллежнинг 3-курс талабаси Ж.Фатуллаевнинг 2009-2010 ўқув йиллари давомида ўқув машғулотларига қатнашмаганлиги сабабли, уни талабалар сафидан чиқариш бўйича қўрқитиб, ўқув машғулотларини давом эттиришдаги эъзиви-га ундан 200 минг сўм пулни пора тариқасида олаётган вақтда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан ушланган. Унга нисбатан ЖКнинг 210-моддаси 2-қисми "в" банди билан жиноят иши қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб борилган ва жиноят иши судга юборилган.

Муҳиддин ВОҲИДОВ,
Бухоро вилоят прокурорининг
катта ёрдамчиси

Юқорида қайд этилган мактаблардаги кўзбўямачиликлардан ташқари, ёшларнинг пухта билим олишлари ҳамда соғлом ўсишлари учун ҳукуматимиз томонидан ажратилаётган маблағларга кўз олайтираётган кимсалар ҳам ўраб турибдики, буниси энди ҳеч бир қуошқонга симамайди. Бухоро вилояти ҳокимлиги ягона буюртмачи Инжиниринг компаниясида ўтказилган текширишда ана шундай ҳолатларга йўл қўйилганлиги аниқланди. Жумладан, Қорақўл туман "Дарғали" қишлоқ фуқаролар йиғини ҳудудида 540 ўринга мўлжалланган касб-ҳунар коллежи қурилишида қурилиш материаллари нархи ошириб кўрсатилиб, 15 млн. 746 минг сўмлик, Пешку тумани "Зандани" қишлоғида қурилган 540 ўринли касб-ҳунар коллежи қурилишида ҳам айнан шундай йўл билан 27 млн. 772 минг сўмлик бюджет маблағлари ўзлаштирилган, талон-торож қилинган. Ушбу ҳолатлар юзасидан "Ўзжамоалоийҳа" МЧЖ, ХКМК-192 ташкилоти ва 20-трест МЧЖга қарашли "Когон бунёдкори" шўба корхонаси мансабдор шахсларига нисбатан ЖКнинг тегишли моддалари билан жиноят иши қўзғатилган.

Шунингдек, Жондор тумани "Хумин" қишлоқ фуқаролар йиғини ҳудудида 540 ўринга мўлжалланган касб-ҳунар коллежи бунёд этилишида қурилиш материалларининг нархини ошириб кўрсатиб, 18 млн. 17 минг сўмлик бюджет маблағлари ўзлаштирилиб, талон-торож қилинган. Мазкур ҳолат юзасидан "Қурилишлойиҳа" МЧЖ ва 20-трест МЧЖга қарашли 7-сон вакиллик мансабдор шахсларига нисбатан ҳам жиноят иши қўзғатилган. Ҳар икки ҳолат юзасидан тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Бир сўз билан айтганда, давлатимиз ёшларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиб, қонун билан қаролатилади. Шундай экан, ўрнатилган қонун ва қоидаларни яхши билиш ҳамда уларга доимо амал қилишиimiz зарар.

Мамлакатимизда қишлоқ аҳолисининг турмуш тарзини юксалтириш, айниқса қишлоқларда намунавий турар жойларни қуриш ишига алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда. Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 3 августдаги "Қишлоқ жойларда уй-ғой қурилиши кўламини кенгайтиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарори қабул қилинган эди. Урганч туман прокуратураси томонидан мазкур қарор ижроси юзасидан ўтказилган назорат тадбирларида "Қорамон" қишлоғидаги 60 та 3747 млн. сўмлик намунавий лойиҳа типидagi турар жойларнинг қурилиши аҳоли ўрганилди. Турар жойлар қурилишини шартномада белгиланган муддатларда сифатли ва замонавий тарзда тугаллаш мақсадида тендер савдоларида ғолиб бўлган 5 та қурилиш корхоналарида норматив ҳужжатларнинг қонунийлиги, банк маблағларининг мақсади сарфланishi, меҳнатни муҳофаза қилиш, ёнғин хавфсизлиги ва электр энергиядан фойдаланиш қоидаларига риоя этилиши юзасидан мутахассислар иштирокида мониторинг текшириши ўтказилди.

Қурилишда нима гап?

"Қишлоқ қурилиш инвест" ихтисослашган шўба инжиниринг компанияси Хоразм филиали томонидан "Чотқўпир қурувчи таъмир қурилиш", "Урганч иморат қурилиш таъмир монтаж", "Урганч бино иншоот қурилиш", "Таъмир ноиб қурилиш сервис" ва "Спутник қурилиш монтаж" корхоналари билан қурилиш-монтаж ишларини яқунлаш бўйича шартномалар имзоланган.

Маълум бўлишича, буюртмачи томонидан шартномада белгиланган муддатларда маблағлар ўтказилмаганлиги ва мазкур объектлар учун бириктирилган махсус техник назоратчиларнинг масъулиятсизлиги оқибатида қурилиш ишлари пайсалга солинган.

Шунингдек, қурилиш корхоналари томонидан "Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонун талабларига зид равишда қурилиш объектларида меҳнатни муҳофаза қилиш йўриқнома-ла-

ри ишлаб чиқилмаган, қурувчилар махсус кийим-бош билан таъминланмаган, ишчиларга явиниш учун шароит ва биринчи тиббий ёрдам аптекалари ҳозирланмаган. Қурилиш корхоналари ишчилар тиббий қўриқдан ўтказилмасдан ишга қабул қилинган.

Бундан ташқари, "Ёнғин хавфсизлиги тўғрисида"ги Қонун талабига зид равишда қурилиш объектларида ишчиларнинг дам олиш вагон-уйлари бирламчи ёнғин ўчириш воситалари билан таъминланмаган ва электр симлари хавфсизлик қоидаларига зид ҳолда ўтказилган, кабеллар изоляция қилинмаган.

Ўтказилган мониторинг текшириш натижалари бўйича намунавий турар жойларни белгиланган муддатларда сифатли яқунлаш чоралари қўрилмаган ҳамда мулкларни талон-торож қилган тақдирда қурилиш корхоналари раҳбарлари ҳамда кундалик назоратни ва мо-

Азизбек ВАҲОБОВ,
Урганч туман прокурори

нитрининг амалга оширувчи инжиниринг компания филиали мутасаддилари жиний жавобгарликка тортилиши ҳақида расман огоҳлантилди.

Шунингдек, текшириш жараёнида Президентимизнинг 2009 йил 29 январдаги "Уй-жой фондини фойдаланишга тайёр ҳолда топшириш шартларида реконструкция қилиш ва таъмирлаш бўйича пудрат ишларини кенгайтиришни рағбатлантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарорига асосан тумандаги "Чотқўпир қурувчи таъмир қурилиш" корхонасига 36,7 млн. сўмлик янги солиқ тўловидан имтиёз қўлланилган, бошқа қурилиш корхоналари мутасаддиларига солиқ имтиёзларидан фойдаланиш борасида ҳуқуқий тўшунтиришлар берилди.

Долзарб мавзуга бағишланди

БМТнинг Наркотик ва жиноятчилик бошқармасининг ўрта Осиёдаги минтақавий ваколатхонаси Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси билан биргаликда "Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш чораларини янада кучайтириш" лойиҳаси доирасида "Прокурорларнинг касбий жавобгарлиги, асосий мажбуриятлари ҳамда ҳуқуқлари соҳасидаги халқаро ва миллий стандартлар" мавзусида ўқув курси ташкил этилди.

Маъруф ҲАКИМОВ,
Бош прокуратуранинг
ОЎК ўқитувчиси

ҳуқуқий ҳужжатлар билан таълим ва уларни таҳлил қилиш, прокурор касб этикасига доир халқаро ва норматив ҳужжатларни бир-бирига монандлигини яна бир бор таъкидлаш имконини яратди.

Ўқув курсларини ўтказиш учун халқаро экспертлар ҳамда Бош прокуратуранинг Олий ўқув курслари билан ҳамкорликда ўқув қўлланма ҳам тайёрланди. Ушбу қўлланма тайёрлашдан мақсад - Ўзбекистон Республикаси прокуратура органлари ходимлари ва илмий жамоатчилигини касбий жавобгарликка оид халқаро тажриба ҳамда прокурор этикаси оид халқаро ва миллий қонунийлик стандартлари билан таништиришдан иборатдир.

Ўқув курси иштирокчилари маърузасининг ўта долзарблигини қайд этиб, бу борада прокурор этикаси соҳасида оид миллий қонунийликни янада таъкидлаштириш, прокуратура органларининг ушбу йўналишдаги фаолият самардорлигини ошириш бўйича илмий-амалий тадбирлар қўламини кенгайтириш, идораларни ва халқаро тажриба алмашинувини самарали ташкил этиш заруратини таъкидлаб ўтдилар.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг маъсул ходимлари, Бош прокуратуранинг Олий ўқув курслари профессор-ўқитувчилари ва тинловчилари, Тошкент шаҳар, Тошкент ва Сирдарё вилоятлари прокуратураларининг ходимлари иштирок этдилар. Ўқув курслари давомида БМТнинг Наркотик ва жиноятчилик бошқармасининг ўрта Осиёдаги минтақавий катта юридик маслаҳатчиси, АҚШ, Россия Федерацияси, Босния ва Герцеговинанинг амалиётчи прокурорлари ва Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг Олий ўқув курслари бошлиғи томонидан хизмат вазибаларини бажариш жараёнида прокурорларнинг касбий этикасига риоя қилиши ва жавобгарлиги соҳасидаги халқаро ва миллий тажриба баён қилинди.

Ўқув курси давомида иштирокчилар томонидан прокуратура органлари ходимлари хизмат фаолиятининг этикаси ма-

салалари, прокурорларнинг масъулияти, асосий мажбуриятлари ва ҳуқуқлари соҳасида халқаро нормаларни татбиқ этишига оид чора-тадбирларга эътибор қаратиш, шунингдек, ушбу соҳага доир халқаро ва миллий қонунийликни доимий ўрганиши лозимлиги таъкидланди.

Мунозара давомида анжуман иштирокчилари соҳавий халқаро стандартларни имплементация қилиш ва миллий қонунийликни таъминлаштириш, шунингдек, норматив-ҳуқуқий актларнинг аниқ ва бир хилда бажарилишини таъминлаш мақсадида барча ваколатли идораларнинг ўз вазифаларини адо этишни мувофиқлаштириш дастаклари ва бу йўналишдаги ҳамкорликнинг халқаро ва миллий самардорлигини янада ошириш чораларини белгилаб олдилар.

Шу билан бирга, ўқув курсларининг ўтказилиши прокуратура органлари ходимларининг касбий жавобгарлиги соҳасидаги халқаро норматив-

Меҳрибонлик уйида байрам тантанаси

Йўқ, бу етим болаларнинг кўзларида мунг ва ўқинчи кўрмайсиз! Негаки, улар меҳридарё одамларнинг, жамоатчиликнинг доимий эътиборида, жамиятимизнинг оталарча гамҳўрликлари остида тарбия топмоқдалар, ўсим-ўлғаймоқдалар. Вилоят прокуратураси ташаббуси билан ўтказилган навбатдаги байрам тадбири ҳам бунинг яққол далилига айналди.

Яшариш ва янгилашни айёми — Наврўзни Термиз шаҳар 12-сон Меҳрибонлик уйи тарбияланувчилари ҳам ўзгача шукҳ билан кутиб оlishди.

Ўтган ҳафтада вилоят прокуратураси ходимлари билан ҳамкорликда сумалак сайли ўтказилди. Болажонлар Наврўз таоми - сумалакнинг тайёрланиш жараёни билан танишишди, момоларниздан эртак ва ривоятлар тинглашди. Қайнаётган сумалак атрофида ўйин-кулгу авжига чиқди.

Энг қувонарлиси, байрамга вилоят прокурори ташаббуси билан тақдиф этилган беш нафар Ўзбекистон Қаҳрамони - Иброҳим Файзуллаев, Раҳмон Мухаммадиев, Аҳмад Нарзул-

Алишер ҚОРАЕВ,
Сурхондарё вилоят прокуратурасининг катта ёрдамчиси

лаев, Исохон Баҳромов ва Юсуф Зиёевларнинг ташрифи бўлди. Меҳмонлар болажонлар билан дилдан сўхбат қуришди. Чинакам ҳаётини сабоқларга айланган бу мулоқот фарзандларнинг бир умрга ёдларида қолса ажаб эмас. Сўхбат асосида болажонлар ҳам Қаҳрамон боболарига ўзларини қизиқтирган саволлар билан мурожаат қилдилар.

Шундан сўнг меҳнат жамоаси аъзолари ҳамда тарбияланувчилар гуруҳлари байрам беллашувларини бошлашди. Қадимий урф-одатларимиздан келин салом, чақалоқларга исм қўйиш, уларни бешикка белаш каби бир қанча маросимлар сахна кўринишларида намойиш этилди.

Меҳрибонлик уйи болажонлари ўқув машғулотларидан бўш вақтларида яратган санъат ва хунармандлик ижодий кўرғазмасини меҳмонлар эътиборига ҳавола этишди. Тарбияланувчиларга меҳмонлар ва қўллаб бoшқа ҳoмиyларнинг сoвгaлари тақдoм этилди.

Наврўз шодиёнаси

Янгиланиш ва яшариш айёми Наврўзи олам ҳамма ерда бўлгани каби Андижон шаҳридаги "Болалар шаҳарчаси"да ҳам катта шодиёна билан нишонланди.

Ойбек ҚАРИМОВ,
Андижон вилоят прокурори ёрдамчиси

Мўъжазгина амфитеатр байрамона безатилган. Шаҳарча майдонининг бир томонида баҳорий таомлар, иккинчисида стол тенниси, шашка ўйинлари, яна бир тарафда эса муассаса ҳаётини акс эттирувчи кўرғазмалар ўрин олган.

Байрам болалар томонидан тайёрланган бадий чiqишлар билан бошланди. Чiqишларда

улар ўз истеъод ва иктидорини тўла намoён этишди.

Кенг даврада моҳирлик билан рақса тушган ўғил-қизларнинг иктидорига тасанно дегинг келди.

Байрам тадбирларида "Энг яхши хонадон" танлови ҳам яқунланди. Танловда голиб чиққан 12-хонадон фарзандлари Б.Қодиров ва И.Абдуллаев, самарали меҳнат қилаётган шаҳар-

ча ходимлари Ш.Қўкиев, З.Соткулова, Т.Сотволдиев ҳамда энг фаол тарбияланувчилар И.Зайнитдинов, Ҳ.Раҳмонов, Р.Зайнитдинов ва бошқалар эсдалик соvgaлари ва "Фаҳрий ёрлик"лар билан тақдирланди.

Бундан ташқари, ҳушовоз хонандларнинг дилнавоз хонишлари байрамга кўтаринкилик бағишлади.

Бугун юртимизнинг қайси гўшасига ташриф буюрманг, у ерда бўлаётган ўзгаришлар ва бунёдкорлик ишларини кўриб, кўзингиз қувонади. Шаҳар ва қишлоқларининг кундан-кун кўрkiга кўрк қўшиб, тобора чирой очиб бораётгани кишига қувонч бағишлайди. Бу албатта, мустақиллигимизнинг шарафати, юртимизда ҳукми сўраётган тинчлик, осийшталик, қолаверса, муҳтарам Президентимиз томонидан олиб борилаётган оқилона сиёсатлар ҳамда мана шу юртни ўз Ватани деб билган барча инсонларнинг мамлакатимиз равнақи, унинг гуллаб-яшнаши учун ўзларининг самарали меҳнатларини аямаятганликларидоир, десак муболага бўлмайди.

Хайрли тадбирлар

Р.МУХТОРОВ,
36-ЖИЭК тарбиявий бўлим бошлиғи, капитан

Жаннатмакон дeйримизга кириб келадиган ҳар бир фаслнинг ўз таровати бор. Мана, қишнинг соvққ кунлари тугаб, баҳор фасли ҳам кириб келди. Баҳор фаслида жойларда олиб бориладиган ободонлаштириш ишлари эса юртимиз кўрkiга янада кўрк қўшиб табиий.

Муҳтарам Президентимиз Исмоил Қаримов таъкидлаб ўтганларидек, мустақиллигимизнинг 20 йиллиги муносабати билан табиатимиз гуллаб-яшнаши, келажак авлод учун ўрناк бўлиш мақсадида ҳар бир хонадонда 20 тулдан турли манзарали дарахт қўчатлари экилиши мақсада мувофиқлиги муносабати билан ана шундай хайрли ишлар Навоий вилояти ИИБ ЖИЭБ қарашли 36-жазони ижро этиш колониясида ҳам бошлаб юборилди.

Жумладан, колониянинг ташқи қароргоҳидаги ер майдонларига ишлов берилиб, ўғитлаштирилгач, 100 тул арча ва 150 тул мевали дарахт қўчатлари экилди. Йўлақлар тозаланиб, дархтлар оқланди. Юртбошимизнинг "Юксак маънавият — энгилмас куч" асаридан олинган асосли иборалар, адолат, эзгулик, меҳр-оқибат, Ватанга садоқат каби эзгу фикрлар акс эттирилган, ҳалол ва эзгу ишларга қорловчи шiorлар битилган баннер асосида стендлар ўрнатилди. Бундан ташқари, ходимларнинг спорт билан шугулланишлари учун спорт зали ташкил қилиниб, замонавий тренажерлар ҳамда алоҳида ювенил хоналари ҳам фойдаланишга топширилди.

Муассасанинг ташқи ҳудудида иш қизгин кетаётган вақтда колониянинг ички ҳудудида ҳам жазо муддатини ўтаётган махсус контингент томонидан саҳаларда бир қанча ишлар амалга оширилди. Хусусан, арча дарахтлари ўтказилиб, ободонлаштириш ишлари олиб борилди. Маҳқумларнинг яқин қариндошлари билан учрашув хонаси ҳовлисида уларнинг ёш фарзандлари учрашувга келган вақтларини унумли ўтказишлари мақсадида "Болалар майдончаси" ташкил этилиб, чўмилиш учун кичик ва шинам учув ҳавзаси қуриб берилди.

Ишонамизки, маҳқумлар ва уларнинг яқинлари учун колония раҳбарияти томонидан яратилган шароитлар ҳамда меҳнат орқали тарбиялаш тадбирлари уларда ўзаро ҳамжиҳатлик, меҳр-оқибат, саҳоват, бағрикенглик каби инсоний фазилатларни шакллантиришда муҳим омил вазифасини ўтайди.

Ишонч телефонлари

Маҳаллий давлат ҳокимияти, назорат қилувчи ва лицензия берувчи органлар томонидан тадбиркорлик субъектларига рухсатномалар бериш, тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш, қурилишга рухсат бериш, кадастр орқали расмийлаштириш ва бинолар ижараси учун тўлов миқдорини белгилашда қонунбузиш, бюрократик тўсиқликлар ва сансалорликларга йўл қўйилган тақдирда, Сиз тадбиркорлар ўз ҳуқуқларингизни ҳимоя қилиш учун Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хузуридаги Солик, валютга оид жиноятларга ва жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш департаменти, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар прокуратураларининг қўйидаги "Ишонч телефони" рақамларига ёки «007» қисқа рақамига қўнғироқ қилишингиз мумкин.

№	Прокуратура органлари	Ишонч телефонлари
1.	Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси	Код: 8371 232-43-91 232-45-40
2.	Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хузуридаги СВОЖДЖЛКК Департаменти	Код: 8371 233-84-20
3.	Андижон вилоят прокуратураси	Код: 8374 224-06-09
4.	Бухоро вилоят прокуратураси	Код: 8365 223-74-79
5.	Жиззах вилоят прокуратураси	Код: 8372 226-09-62
6.	Қашқадарё вилоят прокуратураси	Код: 8375 221-07-82
7.	Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси	Код: 8361 222-26-39
8.	Навоий вилоят прокуратураси	Код: 8436 225-07-17
9.	Наманган вилоят прокуратураси	Код: 8369 226-23-02
10.	Самарқанд вилоят прокуратураси	Код: 8366 235-07-34
11.	Сирдарё вилоят прокуратураси	Код: 8367 223-38-22
12.	Сурхондарё вилоят прокуратураси	Код: 8376 223-20-36
13.	Тошкент шаҳар прокуратураси	Код: 8371 271-12-26
14.	Тошкент вилоят прокуратураси	Код: 8371 277-76-18
15.	Фарғона вилоят прокуратураси	Код: 8373 224-04-80
16.	Хоразм вилоят прокуратураси	Код: 8362 227-45-71

Бундан ташқари, фуқароларнинг илтимос ва мурожаатларини кундалик навбатчилик асосида қабул қилиш бўйича барча туман-шаҳар прокуратураларида ишонч телефонлари ташкил этилган.

Сизнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларингиз тезкорлик билан ҳимоя қилиниши таъминланади.
Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси

ИЖТИМОЙ ҶИМОЯ ОҶИЛОНА СИЁСАТ САМАРАСИ

Ўзбекистон мустақилликка эришгандан сўнг ўтган давр мобайнида Юртбошимиз раҳнаомлигида ҳаётийнинг барча жабҳаларида амалга оширилган чукӯр ислохотлар натижасида аҳолининг турмуш даражаси йилдан-йилга яхшиланиб бормоқда. Буни биргина охириги уч йил ичида юртимизда ялпи миллий махсулот ишлаб чиқаришнинг йиллик ўсиш сурвати 8 фоиздан кам бўлмаётганига ҳам қўришимиз мумкин. 2008 йилда бошланган, ҳозиргача давом этаётган жаҳон солярий-иқтисодий инқироз шариотида бундай натижага эришаётган давлатлар бармоқ билан санарли.

Ўзбекистонда юрифтаётган сиебат Юртбошимиз томонидан ишлаб чиқилган 5 та ҳаётий тамойилга асосланади. Улардан бири кулли ижтимоий ҳимоя сиебатини юрифта тамойиллири. Ҳалқимизда "Бирни қўриб фикр қил, бирни қўриб шуқур қил" деган нақл бор. Шу ўринда мамлакатимизда аҳолини ижтимоий ҳимоялаш бўйича олиб борилаётган кенг қўламли ишларни таққослаш учун БМТнинг Мингйиллик ривожланиш дастурида келтирилган маълумотларни эътиборингизга ҳавола этсак. Ҳозирги даврда ривожланаётган мамлакатларда умуман мактабга бормаётган болалар сони 140 млн. нафарини ташкил этади, улар орасида қизларнинг улуши

тахминан 60 фоизга тенг. Жаҳонда катта ёшдаги саводсиз аҳоли сони 1 млрд.га яқин, шундан 75 фоизи аёллар.

Энди юртимизда белгина таълим соҳаси қандай йўлга қўйилганини кўз олдингизга келтиринг. Ўн мингга яқин умумий таълим мактаблари, юзлаб ўрта махсус ва олиғ таълим муассасалари ишлаб турибди. Яна бир жиҳат эътиборга олоғ. Юртимизда 1996 йилдан бошлаб ҳар бир йилга мурайн ном берилиб, махсус Давлат дастури қабул қилинмоқда ва шу асосда улкан ишлар амалга оширилмоқда. Уларнинг барчаси инсон манфаатларига тааллуқлидир.

Энг асосийси, мамлакатимизда аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишнинг дунёдаги ҳеч бир давлат қонунчилигидан кам бўлмаган ҳуқуқий асослари яратилган. Баъзи фактларга мурожаат қилсак.

2011 йилнинг 1 январь ҳолатига қўра юйлардаги бандиққа қумаклашувчи марказларга жами 48 минг 256 нафар фуқаро иш қидириб мурожаат қилган бўлса, шундан 45 минг 187 нафар (93,6 фоизи) ишга жойлаштирилган. Ўтган йил давомида прокуратуранинг бевосита ташаббуси билан туманларда 92 маротаба меҳнат ярмаркалари ўтказилиб, уларда қатнашган 3127 та қорхона ва ташкилот ўзларининг 11 минг 471 та бўш иш ўринларини таққиф қилишди. Натижада 9 минг 172 нафар фуқ-

ро ишга жойлашиш бўйича йўлланма олди. Уларнинг 5 минг 238 нафари ёшлардир.

Дастур бўйича кичик қорхоналар ва микрофирмаларни ташкил қилиш ҳисобига 20 минг 923 та янги иш ўринлари ташкил этилиши режалаштирилган бўлса, ҳақиқатда 20 минг 980 та иш ўринлари ташкил этилиб, режа 100,3 фоизга бажарилди. Шунингдек, айрим туманларда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 21 апрелдаги "Ҳусусий ёрдамчи ҳамда деҳқон ва фермер ҳўжалиқларида қорва молларини ҳўжайтириши рағбатлантириш чора-тадбирлари тўрисида"ги Қарорига мувофиқ ўтган йил давомида иш билан таъминлашга қумаклашувчи Давлат жамғармаси ҳисобидан 427,4 млн. сўм имтиёзли кредит маблаглари тўлиқ ўзлаштирилди. Аммо, тўрисида айтиш керак, ҳамма ҳудуди ҳам бу борадаги қонун ҳўжатларига бирдай риоя қилинапти деб бўлмади.

Қоракаллогистон Республикаси прокуратураси органлари томонидан ўтказилган текширишларда бу борада ютуқлар билан бирга камчиликлар ҳам мавжудлиги маълум бўлди. Мисол тариқасида айтган бўлсак, Беруний тумани "Саркоп" овул фуқаролар йиғинида Ўзбекистон Республикаси Адлия Вазирлигида рўйхатга олинган "Ишламаётган онарлар болини икки ёшга тўлгунга қадар парварши

қилиш бўйича ҳар ойлук нафақа тайинлаш ва тўлаш тўрисида"ги Низомнинг 11-банди "а" пунктида қўрсатилган талаблар бузилиши, нафақаларнинг нотўғри тайинлиши ва тўлалиши натижасида 8 та ҳолатда жами 922 минг 388 сўм миқдорда давлат мулк растрата қилиш йўли билан талон-торож қилинганлиги аниқланди.

Маэкур ҳолат юзасидан "Саркоп" овул фуқаролар йиғини мансабдор шахсларига нисбатан ЖЖНинг 167-моддаси 2-қисми "г" банди билан жиноят иши қўзғатилди. Республика ҳудудида 2 та «Мурувват уйи» мавжуд бўлиб, Чимбой туманида эрқарлар ва Ҳўжайли туманида хотин-қизлар мурувват уйлари хизмат қўрсатмоқда.

Чимбой эрқарлар «Мурувват уйи»да жами 91 нафар ногирон бўлиб, улар ногиронлар аравачаси, эшитиш мосламаси, ҳасса, қўлтиқтаб, тиш протеэзи ва қўзойнақлар каби зарур бўлган буюмлар билан тўлиқ таъминланмаган.

«Мурувват уйи»нинг электр тармоқлари техника хавфсизлиги қондалари талабларига жаавоб бермайдиган, ёнгин учироти воситалари ҳам талаб даражасида эмас.

Бош хамшира Р.Ҳўлдасбоева ва ошпаз Г.Аланияэвоалар тиббий қўриқдан ўтмай ишлаб келишмоқда. Ошхона санитари талабларига жаавоб бермайдиган.

Ерпўлат КАМБЕРГЕНОВ,
Қоракаллогистон Республикаси
прокуратураининг ўринбосари
Нуриддин ОКНАЗАРОВ,
«Huquq»

Газначи Б.Ибодуллаевнинг касса ҳисоботлари бухгалтерия ҳўжжати билан таққослаб қўрилганда 8674 сўм камомад борлиги аниқланиб, айбдорларга нисбатан маъмурий жавабгарликка доир иш қўзғатилди.

Ҳўжайли хотин-қизлар мурувват уйи 235 ўринга мўлжалланган. Ҳозир бу ерда 137 нафар ёрдамга муҳтож хотин-қизлар яшапти.

Бу ерда ҳам юқоридаги ҳолатга ўхшаш айрим қонунбузилишларга йўл қўйилган. Эски қозонхона атмосфера чиқинди тўплангани етмагандек, идора ичкариси ёнғинга қарши мосламалар билан таъминланмай, ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Булардан ташқари, ногиронларнинг ётоқхоналарида тумбочкалар йўқ, айрим хоналарнинг эшиклари эскириб қолган. Айрим доир воситаларининг сақлаш муддатлари ўтиб кетган.

Юқоридаги ҳолатлар юзасидан қонуний чоралар қўрилди. Қонунбузилиш ҳолатларини бартараф этиш учун Қоракаллогистон Республикаси прокуратураси томонидан Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш ваэри номига тақдимнома киритилди.

/Давами. Бошланғичи 1-бетда/

Давлатимиз раҳбари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг 2010 йил 27 январда бўлиб ўтган қўша мажлисидаги "Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кулли фуқаролик жамяти барпо этиш - устувор мақсадимиз" номи маърузасида аввали парламентимиз фаолиятидаги камчилиги ва нуқсонлар, фоидаланмадан қолинган имкониятлар ҳақида тапириб, Қонунчилик палатаси фаолиятидаги энг катта камчиликлардан бири унинг қонун ижодкорлиги ишлари бўйича чуқур ва ҳар томонлама пухта ишлаб чиқилган, мамлакатимизда амалга ошириладиган социал-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ислохотлар жараёнининг талаблари билан узвий белик бўлган, зуоқ истиқболга мўлжалланган ўз дастурига эга амалигида қўришини таъкидлаган. Шундай экан, "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Қонуннинг янги таҳририда норматив-ҳуқуқий ҳўжатларнинг қабул қилувчи органлар томонидан ижтимоий муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш ёки қонун ҳўжатлари нормаларини тақомиллаштириш мақсадида норматив-ҳуқуқий ҳўжатларнинг лойиҳаларини тайёрлашнинг жорий ва истиқболдори режаларини ишлаб чиқиши ва тақидлаш мумкинлиги, норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тайёрлашнинг режалаштириш тартиби норматив-ҳуқуқий ҳўжатларнинг қабул қилувчи органлар томонидан белгиланиши тўрисидаги қондалар ўз ифодасини томоғи лозим.

Шу ўринда ўрганилган ақсарият МДҲга аъзо давлатларнинг "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Қонунда норматив-ҳуқуқий ҳўжатларнинг лойиҳаларини режалаштириши назарда тутувчи нормалар мавжуд. Хусусан, "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Беларусь Республикаси Қонунининг "Қонун ижодкорлиги фаолиятини режалаштириш" деб номланган 10-бобида норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тайёрлашнинг режалаштириш, норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тайёрлаш режаларини ишлаб чиқиш тартиби, норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тайёрлаш режалари ва давлат дастурларининг амалга оширилиши юзасидан назорат қилиш масалалари ўз ифодасини топган. Шунингдек, "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Озобайжон Республикасининг Қонунда ҳам "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тайёрлашнинг режалаштириш" деб номланган алоҳида боб мавжуд бўлиб, унда норма-

Самарадорлик — давр талаби

тив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тақидлаш учун тайёрлаш режалари, норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тайёрлаш бўйича тақидлашири инноватга олиши, норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини тайёрлашнинг келажақдаги режаларига оид қондалар баён этилган.

"Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Қонуннинг янги таҳририда норматив-ҳуқуқий ҳўжатни тайёрлашда норматив-ҳуқуқий ҳўжатнинг қўлланиш амалиётини, жамоатчилик фикрини ҳамда халқаро тажрибани ўрганиш масалаларига алоҳида эътибор берилиши талаб этилади. Шу ўринда "Қонулар лойиҳаларини тайёрлаш ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига киритиш тартиби тўрисида"ги Қонуннинг 15-моддасида қонунлар лойиҳаларини тайёрлашда халқаро ҳуқуқнинг умумэтироф этилган принциплари ва нормалари ҳисобга олиниши, шунингдек, қонун билан тартибга солиш борасида бошқа давлатлар тажрибаси ўрганилиши, 16-моддада эса қонунчилик ташаббуси ҳуқуқий субъекти қонун лойиҳасини Қонунчилик палатасига киритгунга қадар жамоатчилик фикрини ўрганиши ташкил этишга ҳақли эканлиги, қонун лойиҳаси бўйича жамоатчилик фикрини ўрганиш тартиби ва шакли қонунчилик ташаббуси ҳуқуқий субъекти томонидан белгиланиши назарда тутилган. Шундай экан, "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Қонуннинг янги таҳририда норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар лойиҳаларини давлат органлари ва бошқа ташкилотлар иштирокида тайёрлашда уларни муҳокама қилиш тартибин белгилувчи ҳамда норматив-ҳуқуқий ҳўжатни тайёрлашда халқаро тажрибани ўрганиш масалаларига оид нормалар ўз аксини топиши лозим.

Шу ўринда қонун ижодкорлиги жараёни бўйича Германия тажрибасига тўхталидан бўлсак, маэкур давлатда қонунчилик ташаббуси тартибда ақсарият қонун лойиҳаларини Федерал ҳўкумат томонидан киритилди. Қонун лойиҳалари асосан маэсўл бўлган ваэирликлар томонидан ишлаб чиқилиб, ушбу жараёнда улар Федерал Адлия ваэирлиги томонидан тайёрланган "Қонун ҳўжатларини расмийлаштириш тартиби тўрисидаги Қўлланма" (нем. "Handbuch der Rechts" omliehkeit") ва "Маэмурий ва ҳуқуқий ҳўжатларни тайёрлаш бўйича Қўлланма" (нем. "Handbuch

zur Vorbereitung von Rechtsund Verwaltungsvorschriften")лардан фоидаланди. "Федерал ҳўкуматнинг қўша регламенти"да (нем. "Gemeinsame Geschäftsordnung der Bundesregierung") қонун лойиҳаларини тайёрлаш жараёналарига қайси ташкилотлар жалб этилиши ва улар қайси босқичларда иштирок этиши белгилаб қўйилди. Маэкур ташкилотларга қонун лойиҳаси билан тартибга солинадиган масала бевосита таллуқли бўлган ваэирликлар, келажақда қонуннинг ижроси зиммасига юқлатиладиган ташкилотлар ва муассасалар (оатда, федерал ўлкалар), манфаатдор жамоат ташкилотлари (масалан, касаба уюшмалари ва бошқа ассоциацияларни киритиш мумкин. Ўта муҳим ва баҳсли лойиҳалар бўйича уларнинг фикрини эшитиш мақсадида муҳокамалар очик тадбирлар шаклида ҳам ўтказилиши мумкин. Бундай уч-рашувлардан қўланган мақсад, бир томондан манфаатдор ташкилотлар ва муассасаларнинг махсус билим ва тажрибаларини қонун лойиҳасига киритиш орқали уни янада тақомиллаштириш бўлса, иккинчи томондан, кенг доирада ўзаро келишувга эришиш орқали келажақда қонунни жамоатчилик томонидан тез ўзлаштирилишига эришишдан иборат бўлади.

Норматив-ҳуқуқий ҳўжат лойиҳасини экспертизадан ўтказиш ниҳоятда долзарб масалалардан ҳисобланади. Эеро, норматив-ҳуқуқий ҳўжатларнинг сифати ва ҳуқуқини қўллаш амалиётда самарали ишлаши кўп жиҳатдан унинг қай даражада экспертизадан ўтказилганлигига боғлиқ. Амалдаги "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Қонунда маэкур масалага фақат битта модда (18-модда) ажратилган холос. Бироқ ўрганган айрим давлатлар (Беларусь, Озобрайжон, Арманистон) қонунчилик тажрибасида норматив-ҳуқуқий ҳўжат лойиҳасини экспертизадан ўтказиш масаласи алоҳида бобларда ўз ифодасини топганлигини, унда иқтисодий, молиявий, экология экспертизалардан ташқари илмий ва криминология экспертиза ўтказиш тартиби, экспертизани амалга оширувчи шахслар ва ташкилотлар, норматив-ҳуқуқий ҳўжат лойиҳасини экспертизадан ўтказиш учун юбориш бўйича ташаббус билан чиқиш масалалари назарда тутилганлигини қўриш мумкин. Шу боис, "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Қонуннинг янги таҳририда қонун лойиҳалари бўйича ўтказиладиган экспертизаларнинг

Музаффаржон МАМАСИДДИКОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳўзуридаги
Амалдаги қонун ҳўжатлари мониторингинг
институтини гуруҳ раҳбари, юридик фанлар доктори

турларига аниқлик киритиш мақсадта мувофиқ бўлар эди.

"Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Қонуннинг янги таҳририда норматив-ҳуқуқий ҳўжатларни ижроси ва аҳолига етказиш, унинг ижро этилиши ва амалга оширилиши бўйича назорат ва текширувни назарда тутиш ҳамда норматив-ҳуқуқий ҳўжатларни ижро этилмаслиги (лозим даражада ижро этилмаслиги) бўйича жавабгарликни назарда тутувчи нормаларни киритиш мамлакатда қонун устуворлигини таъминлаш, аҳолининг ҳуқуқий онги ва саводхонлигини янада оширишда муҳим аҳамият касб этади. Эеро, қонун - бу ҳуқуқий демократик давлатнинг пойдевори бўлиб, унда демократия ва ҳуқуқий давлат тамойиллари ўзаро уйғунлашади.

Хулоса ўринда шунга алоҳида қайд этиш жоэизи, Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислам Каримов "Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамятини ривожлантириш Концепцияси"да таъкидлангандек, мустақил таррақийтимизнинг ўтган даврда амалга оширган ишларинини сарҳисоб қилар эканмиз, уларни ҳаққоний баҳолаш ва ислохотлар дастурига маълум ўзгартишлар киритиш билан бирта, биринчи навбатда эртанги кун талаблариндан келиб чиққан ҳолда, мамлакатимизни ислох этиш ва модернизация қилиш йўлидаги изчил қаракатларимизни кучайтиришиги, уларни янги, янада юқори босқичга қўтаришимиз даркор. Дарҳақиқат, давлат ва жамят ҳаётида муҳим ўрин тутадиган "Норматив-ҳуқуқий ҳўжатлар тўрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг янги таҳририда ишлаб чиқирилиши мамлакатимизда қонунийликнинг тўлиқ таъминлаш мақсадида янги ва янада самарали механизмларни яратишга, қабул қилинаётган норматив-ҳуқуқий ҳўжатларнинг амалда самарали табиқ этилишига ҳамда унинг мавжуд қонунларга, социал-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ислохотлар эътиэаларига мос бўлишини таъминлашга хизмат қилади.

Таносил ёки ОИТС касаллигини тарқатиш

Била туриб, бошқа шахсни таносил касаллигини юктириш хавфи остида қолдириш — энг кам ойлик иш ҳақининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўзида таносил касаллиги борлигини била туриб, бу касални бошқа шахсга юктириш — олти ойгача қамоқ ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) икки ёки ундан ортқ шахсга нисбатан;

б) вояга етмаган шахсга нисбатан содир этилган бўлса, — уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Била туриб, бошқа шахсни ОИТС касаллигини юктириш хавфи остида қолдириш ёки унга ОИТС касаллигини юктириш - беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 113-моддаси

Қотилликдан кам эмас...

Сайёра МАДИЯРОВА,
Мирзо Улугбек туман
прокурорининг катта ёрдамчиси
Шавкат ЁДГОРОВ,
"Huquq"

ратиб қолди. Ҳшватмасдан учратмас экан, ахлоқ бобида ундан қолишмайдиган Максим яна унинг тунги меҳмонига айланди. Лилия ҳаммасига қўл силтади.

Аввал бошида ҳар замонда уни йўқлаб турган Максим, кейинчалик Лилиянинг тақлифи билан бутунлай бирга яшай бошлади.

Собиқ хуштори Венера кўнглига гўлгула солиб кетмаганда унинг хали-вери "биринчи муҳаббати"нинг бағридан чиқиб нияти йўқ эди.

"Нахотки Венеранинг гапирост бўлса? Нахотки Лилия унга шунга раво кўрган бўлса?"

Илгари эътибор бермаган экан, Лилия имкон қадар дунё лаззатларидан тезроқ ва кўпроқ баҳраманд бўлишга ташнадай эди. Гўёки, йўқотадиган нарсага йўқдай ёки булар бари фаниматдай.

Уртага совуқчилик тушди. Аммо ҳар икковининг дарди ичида. Максим охириги бир йил ичида ўз ажали билан ўйнашиб яшаганига ишонолмас, Лилия эса ўзини ҳеч нарса билмагандай тугишга уриниш билан овора эди.

Максимни шубҳа-ю гумонлар ва кўркув исканжага ола бошлади. Бирга ўсган дўсти Сашага бор гапни айтди. Саша ҳам Лилияни танир, аммо унинг ОИТСга чалинганлар рўйхатида туришидан хабари бормиди, йўқмиди бир нарса дейиш қийин. У Максимга тиббиёт клиникасига боришни, таҳлил учун қон топшириб кўриши кераклигини айтди.

Таҳлил натижасини эшитган Максимнинг кўзига дунё қоронғу кўриниб кетди. Шифокорнинг кўнглини кўтариш учун айтаётган гаплари қулогига қирмади. Бошқа клиникага борди, яна шундай натижа чиқди.

Лилияга телефон қилди, уйига борди. Лилия унинг кўзига қўринишни истамасди. Бир неча кун ўтгач, Лилиянинг ўзи кўнғироқ қилиб қолди. "Мени кечир Максим. Сенга бу дардди мен юктирдим..."

Жиноят ишлари бўйича Ҳамза туман судининг ҳукми билан қасддан ОИТС вирусини юктирган Лилия Авдеева қонуний жазосини олди.

Бебошликнинг «Жилови»

Рустам ИСЛОМОВ,
Самарқанд вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси

Зоҳид байрам кунини ичиб, яхшигина маст бўлиб олгач, ташкарида бўлаётган дискотекага отланди. Челақ шаҳридаги кўп қаватли бинолар олдида бўлаётган дискотекани ўртоқлари билан бироз томоша қилди. Уйига қайтаётганида нима бўлди-ю, нотаниш бир йигит билан айтишиб қолди. Айтишув тезда ёқалашига айланиб, Зоҳид рақибни ерда ётган гишт билан уриб, қочиб кетди.

Шу воқеа сабаб бироз тинч юрган Зоҳид, кўп ўтмай жиноятга қўл урди.

Февраль ойининг охирида кўшнисининг ҳовлисига девордан ошиб тушгач, ичкари хоналарни бирин-кетин кўздан кечира бошлади. Ётоқхонани "текширар экан", диван устидаги ёпинчик тағидан 49 минг 600 сўм пул топди-ю, ғойиб бўлди.

Осон топилган даромад осонликча совирилди. Шу боис Зоҳид яна кўшнининг уйига "сафар"га отланди. Кундуз кунини уйда ҳеч ким йўқлигини билиб, ҳовлига девор орқали ошиб тушди. Ошхона-

га кириб, қўлга илинадиган нарсани қидира бошлади. Шафни очган эди, стакан ичидидаги 600 минг сўмлик тилла занжирга қўли тушди. Занжирни чўнтагига солгач, бошқа хоналарга ўтиб, илгакдаги кийимларнинг чўнтақларига қўл солиб чиқди. Ниҳоят, чўнтақларнинг биридан 11 минг сўм пул чиқди.

У шоша-пиша пулларни ҳам олиб, воқеа жойини тарқ этди. Зоҳид ўғирлаб чиққан пулларга миллиард ўйнади. У ердан чиққан, тилла занжирни сотишни режалаштириб кетаётган эди, ИИБ ходимлари ушлаб олишди. Зоҳид бу сафар жинойи жазадан қочиб қутулмади. Тинтув чоғида ёнидан кўшнисининг тилла занжирини қилди.

Шундай қилиб, ҳалигача бирор ишнинг бошидан тугмаган йигитнинг бебошлигига чек қўйилди. Суд Зоҳид Қушановни 3 йилга 6 ой муддатга озодликдан маҳрум қилди.

Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш ҳар қандай тараққийпарвар давлат сиёсатининг устувор вазифаларидан бири саналади. Жумладан, мамлакатимизда ҳам аҳолининг кам таъминланган, ижтимоий қўмакка муҳтож қатламни ижтимоий муҳофаза қилишга жиддий эътибор қаратилган бўлиб, бу тизим йилдан-йилга такомиллашиб бормоқда. Аммо мана шундай жараёнда ҳам шахсий даромад илинжида ноқонуний йўл тутаётган кимсаларнинг учраб туриши ачинарли ҳолидир.

200 долларлик

ИМЗО
Жасур ИРМАТОВ,
Тошкент шаҳар прокуратураси катта терговчиси

Кўп йиллар масъулиятли вазифаларда ишлаб, хасталиғи туфайли ногиронлик нафақасига чиққан ҳамшаҳримиз Константин Егоров (исм-фамилиялар ўзгариштирилган) берилмоқда) ногиронлик муаддатини узайтириш мақсадида Учтена туманидаги ўзи рўйхатда турган оилавий поликлиникага йўл олади. 2-Гуруҳ ногирони бўлган К.Егоров барча шифокорлар текширувидан ўтиб, тиббий меҳнат экспертиза комиссиясига йўланма, яъни 088-форма олиш учун тиббий назорат комиссияси шифокори Юлдузхон Жалоловнинг қабулига қиради. Аммо, керакли ҳужжатларни шифокор олдига қўйган қари-янинг ҳафсаласи пир бўлади.

Сабаби, тиббий назорат комиссияси шифокори Ю.Жалолова унга ногиронлик муаддатини узайтириб бермаслигини айтиб, туриб олади. Саккиз йилдан буён ҳар йили ҳеч бир муаммосиз ТМЭҚдан ўтиб келаётган К.Егоров изоҳ сўрайди:

— Ахир йил сайин касалим зўрайиб бораётган. Буни бошқар билмасамиз сизлар биласизлар-ку! Ногиронлик нафақаси олмаслигимга бирор асос борми?

— Гап бунда эмас, — дейди унга синовчан назар ташлаган Ю.Жалолова, — фақат... Биласиз, мен имзо қўймасам ногиронлик муаддатини узайтира олмайсиз. Бу энди нафақа ололмайсиз дегани.

— сўрайди сабр қосаси тўла бошланган К.Егоров.

— 200 доллар олиб келинг, имзо қўйиб бераман, — дейди очикдан-очиқ тамағирлик йўлга ўтиб олган Ю.Жалолова.

— Сиз имзо қўйиб бераверинг, мен иложини қилган куним олиб келиб бераман шу пулни, — дейди ноиллож қолган К.Егоров.

— Йўқ, олдин пулни олиб келасиз, кейин ҳужжат тайёр бўлади, — гапни қисқа қилади Ю.Жалолова.

К.Егоров шифокорнинг ўзини тугишдан кўрдикчи, айтилган пулни олиб келмаси иши битмади. Инсофга чақирилдан фойда йўқ. Ҳуллас, эртаси кун талаб қилинган пулни олиб келишни айтиб, шифокор қабулидан чиқди. Аммо бундай бедодликни ҳазм қилолмай, ҳуқуқ-тартибот органига тегишли тартибда ариза билан мурожаат қилади.

Унинг аризаси бўйича ўтказилган тезкор тадбир чоғида туман тиббий назорат комиссияси шифокори Ю.Жалолова жиноят устида — 2-гуруҳ ногирони К.Егоровдан 200 АҚШ долларини пора тариқасида олган вақтида ушланди.

Жиноят ишлари бўйича Шайхонтоҳур туман судининг ҳукми билан тамағир шифокор тегишли жазосини олди.

Салкам 35 йилдан буён соғлиқни сақлаш тизимида ишлаб келиб, порохурилқ жиноятга қўл ургани учун жазага тортилган шифокорнинг тақдирини қилларгадир сабоқ бўлса, ажаб эмас.

Бугун ОИТС билан касалланганлар сони дунё бўйича 40 миллиондан ошиб кетган. Дунё бўйича йилга 5,5-6 миллион одам ОИВ юктирмоқда. Ва ушбу хасталикдан 3-3,1 миллион киши оламдан кўз юммоқда. Республикаимизда бу вирусни юктириб олганларнинг 52 фоизини эркеклар, 48 фоизини аёллар ташкил этади.

Бу дарди беавао иллатга нисбатан билиб-билмасдан содир қилинган дейиш ҳаммиша ҳам ўринли бўлавермайди. Сабаби, бу бало кўпинча зино, бетартиб ҳаёт тарзи туфайли вужудга келиши ҳеч кимга сир эмас.

Суднинг қора курсида ўтирган аёл — айбланувчи Лилия Авдеева (исм-фамилиялар ўзгариштирилган) берилмоқда) содир этган жиноятни нима деб аташнинг билмайди киши. Аммо шуниси аниқки, унинг жинояти қотилликдан кам эмас.

"Эҳтимол, энди бу гапларимнинг фойдаси йўқдир. Лекин илгариги муносабатларимиз ҳаққи хурмати, кўзингни оч, Лилиядан узоқроқ юр..."

Собиқ севглисининг бу гапларини эшитган Максим қулгудан ўзини тиблмайди.

— Сенга нима бўлди? Рашк қилаяпсанми? Ахир муносабатларимизга нукта қўйган ўзинг эмасми?

— Мен жиддий гапираяман. Лилияни кимлигини биласанми ўзи?

— Нега билмас эканман? У менинг биринчи муҳаббатим. Уни қайта топганимдан жуда бахтиёрман, — атайин охириги сўзига ургу бериб гапирди Максим.

— Нодонсан, Максим, нодонсан. Нахотки ҳамма билган нарсани сен билмасанг...

— Ҳўш, нимани билишим керак экан?

— Бирга яшаб юрганнинг Лилия СПИДга чалинганини билмайсанми?

Максим бирдан ҳушёр тортиди:

— Энди ошчирвординг. Бунақа гаплар учун жавоб беришингга тўғри келади.

— Сенга ачинганимдан гапирдим. Яна ўзинг биласан.

Венера шу сўзларни айтиди-ю кетди. Максим унинг гапларини аввалига жиддий қабул қилмади. "Рашик келаяпти. Уни ташлаб Лилия билан яшаётганим унга алам қилаяпти".

Аммо бу гапларни унутиб юборолмади, ичида сақлашга кучи етмади. Гап келганда бу ҳақда Лилияга сўз очди.

У Лилия бу гаплари учун Венеранинг сочларини қолишга чоғланади, деб ўйлаган эди, бундай бўлиб чиқмади. "Нима деса деяверсин. Бошқаларнинг нима дейиши мени умуман кизиқтирмайди", дейиш билан кифояланди Лилия.

Ҳаммаси шундан кейин бошланди. Лилиянинг хатти-ҳаракатлари, ўзини туттиши ўзгариб қолгандай туюла бошлади унга. Қўшниллар, таниш-билишлари унга зимдан, ачиниб қараётгандай бўлаверди...

Максим Лилия билан мактабда бир синфда ўқиган, мактаб ёшидаёқ бир-бирига кўнғил қўйишган эди. Гоҳ ошқора, гоҳ пинхона учрашиб юрган бу икки ёш олдидан қандай синовлар кўтиб турганини билишмас эди.

Йиллар ҳаммани ҳам ўзгартириб юборар экан. Лилия енгилтабиёт қизга айланди. Унинг хиёнатларига чидамаган Максим ундан узоқлашди. Россияга кетиб қолди.

Лилия ўзини бебош, тийиксиз ҳаёт кўнига ташлаб, бўлганича яшай бошлади. Шу орада қайсибир хушторидан хомилдор бўлиб қолди.

Врач кўригига катнаб юрганида ОИТСга чалингани аён бўлди. Аммо боласи соғлом туғилди. Энди у қолган умрини шу фарзандига бағишлашга қарор қилди.

Аммо ўрганган кўнғил ўртанса қўймас, деганларидек, у тез-тез илгариги ҳаётини қўмсаб қолади.

Орадан бир йилча муддат ўтиб тасодифан Максимни уч-

Ялтираган олтин бўлолмас...

Хар бир ялтираган нарса олтин бўлавермас экан. Шамшод Холиқов (исм-фамилиялар ўзгартирилган) энди бу ҳикматнинг маъносини жуда яхши англади. Суд мажлисида жабрланувчига сўз берилганда, у қунонганча бошидан ўтказганларнинг гапириб берад экан, беихтиёр кўзлари ёшга тўлди...

«...Онам бир маърақага бориб, амманнинг бухоролик таниши Дилрабо Сафарова одамларни Россияга ишга олиб кетаётганмиш, ойига 400 АҚШ доллари миқдорига иш ҳақи берамиш, еб-ичиш, ёқшоҳна бегул экан, иссиқ кийим-бош, йўл харажатлари ҳам ўз ҳисобидан, деган гапни олиб келдилар тинчим йўқолди. Ишсиз юганим учун бу миш-мишлар хаёлимни олди. Танишларимнинг бир нечтаси Россияда ишлаб, бойиб қайтганини эшитганим. Ушаларга хавас қилибман.

Ўйлаб ўтирмай Дилрабо опага учрашдим. У онамнинг айтган гапларини тасдиқлаб, «Паспортиги алмашир, мuddати тугай деб қолибди. Пулинг бўлмаса, мен бери тураман, — деб 50 минг сўм узатди. — Яна 4-5 нафар йигитларни ёнингга олсанг яхши бўларди, уларнинг ҳам йўл харажати ўзимдан бўлади», — деди қатъиятлик билан. «Қарами кенг» онамнинг дадил гапирешларига, саҳийлигидан яхши кишиларга дуч келдим, деб ўйлабман.

Афсуски, бу ширин сўзлар, ҳавойи ваъдалар ортида ўзга нарса яширин экан. Онамнинг «марҳамати» билан паспортини янгалди. Амманнинг икки ўғлини ўзимга ҳамроҳ қилиб, 2008 йилнинг 15 октябрда она бошчилигида Россиянинг Уфа шаҳрига, сўнгга Пермга бордик. Бизни Илхом Муртазоев, яъни Дилрабо онамнинг эри кутиб турган экан. Тошкентдан чиққанмизда ҳужжатларимизни йигиб олишганиди, қайтиб қўлимизга беришмади. Эртасига ёғоч кесиш цехига бордик. 17 октябрда цехда иш бошладик. Бошида яхши овқатлантиришди. Бу ердаги зўр шароитни мактаб, қариндош-танишларингизга қўнғироқ қилиб, таклиф қилинганлар, ичи керак дейишса, уларга ишониб, яна 4-5 нафар қариндошларимизни чақирибмиш. Улар келгач, бизни бошқа ёғоч кесиш цехига олиб боришди. Ана шунда алданганимизни билдик.

Бу ерда ҳар уч киши битта станокда кунига 5 кубдан кам бўлмаган тахта кесиши, ойига 400 АҚШ доллари иш ҳақи олишини айтишди. Оёқ ости зах, уйлار совуқ, берган овқатлари қорин тўйдирмасди. Йўл харажатларига паспортини олишга кетган пулларни рўқча қилиб, бўйимга анча-мунча қарз юқини олишган эди. Ҳамроҳ-

Холмурод БАХРОНОВ,
Шофиркон туман прокурори
Шахло БАҚОЕВА, журналист

ларим ҳам мендан қолишмасди. Мен бундай ҳўрликларга илгари сира дуч келмаганим. Эрта тонгдан кечгача иш, овқатланишга ҳам ҳолимиз қолмай ухлаб қолардик. Ҳаммасига қўнғандик, аммо ҳўжайинларнинг ҳақоратларига чидай олмасдик. Шергимиз бетоб бўлиб қолганида мажбуран ишга чиқаришдик. Қараб тура олмасдик, нега уни уряясиз, ахир бетоб-ку», деганими билан, бошимга мушт тушди...

Ўзбекистонга қайтишга шайландим. Аммо, И. Муртазоев оила аъзоларингизга телефон қилиб айтинганлар, улар хотиним Дилрабога 4 млн. сўм пул келтириб беришганига, қайтишларинг мумкин, — деганида турган жойимизда қотиб қолдик.

— Ахир пул йўқлигини шу ерларга келдик-ку... Одамгарчилик қаерда қолди, ака?!

«Афсуски, гапларимиз бефойда эди. Виждонини пулга алмаширганлар ҳеч нарсадан қайтишмасди. Уйга телефон қилиб, бу ҳақда билдирдик. Улар биздан хавотирга тушиб, Дилрабо опага 1 млн. 580 минг сўм пул беришибди. Қўлимизга 2 минг рубль (100 минг сўм бўлди) пул тутказиб, ниҳоят завоб беришдик. Паспортларимизни бир амаллаб олиб, йўлга тушдик. Шунча қийналиб топган пулимиз йўлқирага ҳам етмади.

Тошкентдан Гижудивонга қатнайдиغان автобусларга қарзга миниб, кишлоғимизга минг азоб билан қайтдик. Эркинлик нималигини, озодликнинг гаштини туйдим, аммо солиғимни йўқотдим».

Чет элда сарсон бўлиб, қуллик азобини тортган Ш. Холиқов ва унга ҳамроҳ бўлган йигитларнинг кечмишлари изтиробли.

Суд ҳукми билан Илхом Муртазоев 6 йил мuddатга озодликдан маҳрум қилинди.

Тавбасига таянмаган эди

Шавкат МАРДОНОВ,
Жиззах вилоят прокуратураси бўлим бошлиғи

Ғаллаорол туманида яшовчи Нёьматулла Тошмаматов «хассасини неча бор йўқотса-да» ҳаётда тўғри йўлни топишни истамайдиганлар хилидан экан. Акс ҳолда у биринчи бор жиноят содир этиб, жазосини олгандек бундан тўғри хулоса чиқарган бўларди.

Афсуски, у нафақат биринчи, балки ундан кейинги жазолардан ҳам хулоса чиқаришни ўзига эп кўрмади. Бундай дейишимиз бежиз эмас. Чўнки Н. Тошмаматов 1990 йили Ғаллаорол туман суди томонидан бир йилга, 1992 йили яна шу суд томонидан 5 йилга, 1997 йилда эса Дўстлик туман суди томонидан 8 йил мuddатга озодликдан маҳрум қилинган эди.

Нёьматулланинг судланишлари бу билан тугамади. У 1997 йили Ғаллаорол туман суди томонидан 20 йил мuddатга озодликдан маҳрум этилди. Вилоят суди раёсатининг қарорига қўра бу ҳукм ўзгартирилиб, унга 15 йил мuddатга озодликдан маҳрум этиш жазоси белгиланди. 2001 йил 22 августдаги «Амнияти тўғрисида»-ги Фармонга асосан у жазонинг ўталмаган қисмидан озод қилинди.

У сўнги марта содир этган жиноят иши учун 2002 йили жиноят ишлари бўйича Ғаллаорол туман судининг ҳукмига қўра 8 йил мuddатга озодликдан маҳрум этилиб, 2010 йили жазони тўлиқ ўтаб, озодликка чиққанди.

Оралдан ҳеч қачна вақт ўтмасдан Нёьматулла Тошмаматов яна ўғирлик жиноятини содир этди. Аниқроғи, 2010 йил 27 октябрга утар кечаси Дўстлик шаҳридаги «Хамза» маҳалласи Ш. Нодиров кўчасида яшовчи Илхом Холмуродовнинг ҳўрлисига яширин равишда қирган Н. Тошмаматов, ҳовлида турган 350 минг сўмлик «RAMBO» русумли спорт велосипедини ўғирлаб чиқди. Аммо солиштига улгурмади. Аниқроғи, Жиззах шаҳрида ИИБ ходимлари бу ишга тўсқинлик қилиб қолишди.

Нёьматулла Тошмаматовнинг бу қилмиши жиноят ишлари бўйича Арнасой туман судида қўриб чиқилиб, у 8 йил мuddатга озодликдан маҳрум этилди.

Халқимизда «Тинмасанг-тинасан», деган нақл бор. Тавбасига таянмаган Нёьматулла умрининг яна 8 йилини темир панжара ортида ўтказадиган бўлди.

Жалқаро ҳуқуқ нормалари амалда

Ш. СУЛТОНОВ,
Фаргона шаҳар прокуратураси қапта терговчиси

варақайга иккита корхонани бошқара бошлади. Аммо, икки кўеннинг ортидан югурган борки, қуруқ қолади, деб билиб айтишган экан. Л.В.Цой ўз тажрибасида бунга амин бўлди. У ўзича Алининг дўпписини Валига кийдириб, ёки «Коском-Водий» қўшма корхонаси маблағларининг муайян қисминини «Прайвит чайн»нинг ҳисоб рақамига ўтказиш ва бунинг аксица иш тутиш орқали фойда, даромадни қўлайтириб бормокчи, муайян қисминини ўзлаштирмоқчи бўлган эди. Лекин, қаттиқ янглишди. Ўзгаларни алдайман, деб аввало ўзини алдади.

Бозор инфраструктурасини ўрганиб бораётган ишбилармон айни чоғда тиббиётда ишлатилгани «Прима» момиқ пахта-сига эҳтиёж ортганини кўриб, йирик ишга қўл уришни кўзлади. Воситачилик эвазига мўмай фойда қўриши мумкин, бироқ аввал улгуржи харидорни топиши керак. Л.В.Цой Тошкент шаҳридаги «Шотол Ко ЛТД» МЧЖнинг раҳбари Ғўлом Джеланининг қўйнига қўл солиб кўрди.

— Момиқ пахта корхонасида огайинлар бор, қанча десам, шунча етказиб беришади, — дея уни ишонтирди. Шу тариқа у билан бирин-кетин иккита — салкам 9,5 млн. сўмлик ва 4 млн. сўмлик шартномаларни ту-

зига муваффақ бўлди. Ғ. Джелани ўзи «Прима» пахтаси учун «Прайвит чайн» қўшма корхонасининг ҳисоб рақамига маблағ туширибгина қолмай, «Сулейман Компани», «Сино» фирмалари орқали ҳам 3,5 млн. сўм маблағ ўтказдириди. Л.В.Цой ҳисоб рақамига 13,5 млн. эмас, 17 млн. сўмдан зиёд пул тушганини кўриб босар-тусарини билмай қолди. Бироқ, ушбу пулча тиббиёт момиқ пахтасинини харид қилиш ва харидорларга етказиб беришдан иборат мажбуриятини адо этишга ошиқмади. «Авал бу пулни айлантириб олай, қарзлардан қутулай, момиқ пахтага етказиб бериш қочмайди» дея енг шимарини қўша киришди. Ҳисоб рақамидеги маблағни ҳар хил маҳсулотларни олиб сотишдан ташқари турли корхона ва фирмалардан, солиқ ва бошқа тўловлардан қарзларини қоплашга сарфлаб адо қилди. Шартнома бажарилишини, «Прима» момиқ пахтаси етказиб берилишини талаб қилаётган «Шотол Ко ЛТД» корхонасининг раҳбарига қорасини кўрсатмай қўйди. Корхона раҳбари Ғ. Джелани ҳўжали судида даъво аризаси билан мурожаат қилиб, «Прайвит чайн» қўшма корхонасидан пулни ундириб беришни сўради. Республика Олий ҳўжалик суди томонидан жавобгардан

даъвогар фойдасига фозиларини ҳам қўшиб 18,7 млн. сўм ундириш ҳақида қарор қабул қилинди. Л.В.Цой оёғи қуйган товудай типирчилаб, қарз тўлагани пул излашга киришди. Ниҳоят, медицина момиқ пахта-сига етказиб беришни ваъда қилиб олгани ишлатиб юборган пулнинг ярмини қайтариш йўлини топти.

«Коском-Водий» қўшма корхонасининг ўзи бошқараётган Фаргона филиали газнасига келиб тушаётган нақд пулларини «ўзим банкка топшираман» дея газначидан олиб қўяверди. Банк газнасига топширмасдан қарзларига тўлайверди. Шу тариқа салкам 10,8 млн. сўм маблағни «Коском-Водий» қўшма корхонасининг банкдаги ҳисоб рақамига топширмасдан ўзлаштириб юборди. Айнан уша палада қўшма корхонанинг фаолияти тафтишдан ўтказила бошланди. Аниқланган ҳолатлар бўйича жиноят иши қўзғатилганидан кейин Л.В.Цойга сичқоннинг уйи минг танга бўлиб қолди. «Россияга кетворсам, топишолмайди», дея думини ҳода қилиб қочди.

Йиллар ўтди, излар босиди,

дея хомтама бўлиб юрган «ишбилармон» 2009 йили Россия ҳўқуқни муҳофаза қилиш органлари томонидан ҳибсга олинди. Жиноий қилмишда айбланиб бошқа мамлакатда яширинишга уринганларни ушлаб юртига экстрадиция қилиш тўғрисидаги халқаро ҳуқуқ нормалари ҳамда Ўзбекистон ва Россия давлатларини икки томонлама битимга мувофиқ равишда Л.В.Цой 2010 йили Санкт-Петербург шаҳридаги тергов ҳибсхонадан Фаргона шаҳрига эстап қилиб келтирилди.

Тергов ва суд жараёнида у айбига тўлиқ иқроор бўлди. Унинг айби гувоҳларнинг шохидликлари, ҳужжатли далиллар орқали ҳам тасдиғини топди. Етказилган зарарнинг ўрнини тўлиқ қоплаган судланувчига мурувват кўрсатилди. Президентимизнинг 2002 йилги Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинганга ўн йил тўлиши муносабати билан Амнистия тўғрисидаги Фармонига асосан жазони ўташдан озод этилди.

Юқоридеги жиноят иши ми-солида кўрганмиздек, мамлакатимиз қўшилган экстрадиция борасидаги халқаро ҳўқуқий ҳўжатлар ҳамда давлатларор икки томонлама битимларга мувофиқ равишда ўз юртида жиноят содир этиб ўзга юртда яширинишга уринган айбланувчига қўлга тушмай қолмайди. Ҳибсга олинганда кейин эса ўзи фукароси бўлган, жиноий қилмишда айбланиб қочиб яширингани учун қидирув эълон қилинган мамлакатда экстрадиция қилинади. Тергов ҳаракатлари қайта тикланиб, иши судда қўрилади. Демак, жинонинг муқаррарлиги принципи жиноят содир этилишини жиловла-ви тасъирчан воситалардандир.

Тадбиркорга мададкормиз

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик иқтисодиётнинг тез ўзгариб турадиган бозор талабларига жавоб беришни таъминлайдиган замонавий тузилмаларни шакллантиришда, янги иш ўринларини ташкил қилишда ва аҳоли даромадларини оширишда муҳим роль ўйнайди. Шунинг билан Давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан амалга оширилаётган тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш ва уларнинг ҳуқуқий ҳимоясини таъминлаш алоҳида аҳамият касб этмоқда.

2011 йилнинг "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" деб аталиши ҳам бунинг ёрқин далилидир.

Мамлакатимизда янги мулкдорлар синфи жадал шаклланаётган, кичик ва хусусий корхоналар, тадбиркорлик билан шуғулланувчи юридик ва жисмоний шахслар юзага келаятганлигининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Шунинг билан олган ҳолда Президентимиз ҳамда Хукуматимиз томонидан бир қанча қонун, Фармон ва қарорлар қабул қилинди.

Молия хизматлари бозорида ўз етакчи мавқеини мустаҳкам сақлаб келаятган "Асака" Давлат-акциядорлик тижорат банкининг Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур филиали ўз ваколатлари доирасида мижозларга барча турдаги банк хизматларини, жумладан, ҳисоб-касса хизматлари, пул маблағларини сақлаш, миллий ва хорижий валютада кредитлар ажратиш каби хизматларни тақдим этмоқда. Аҳолидан ва юридик шахслардан жалб этилган бўш пул маблағларини иқтисодиётнинг муҳим ишлаб чиқариш соҳаларига самарали равишда йўналтириб, банк бу маблағларни омонатчиларнинг, мижозларнинг ва акциядорларнинг манфаатларига мос равишда қўлайитириб бормоқда.

Кичик бизнес вақилларига, тадбиркорларга филиалнинг малакали мутахассислари маслаҳат ва амалий ёрдами кўрсатиб келмоқдалар. Филиал мижози бўлган ҳар бир тадбиркор ўзининг банк хизматига оид саволлари билан "Асака" банкнинг Бош офисидан ва филиалнинг ўзидан ўрнатилган "Ишонч телефонлари" орқали банкнинг тегишли раҳбарларига мурожаат этишлари мумкин.

Филиал томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш, уларга қўлайликлар яратиш ва хизмат кўрсатиш маданиятини ошириш мақсадида алоҳида "Тадбиркорлар хонаси" ташкил этилди.

"Тадбиркорлар хонаси"да банкнинг юқори малакали мутахассислари кичик бизнес субъектлари ва хусусий тадбиркорларга, уларни қизиқтирган барча масалалар юзасидан тўлақонли тушуниришлар бериб, мижозларни барча саволлари ва муаммоларини қисқа муддатларда ҳал қилмоқдалар. "Тадбиркорлар хонаси" кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари фойдаланишлари учун барча зарурий техник воситалар, кўргазмалли стендлар ва меъёрий ҳужжатлар билан жиҳозланган.

Шу билан биргаликда, фи-

лиалдаги барча минибанкларда ҳам Тадбиркорлар бурчаги ташкил этилган бўлиб, мунтазам равишда тадбиркорлар фаолиятига оид янги меъёрий ҳужжатлар билан бойитиб борилаётган.

Хозирги кунда Тошкент шаҳри ва хусусан Шайхонтоҳур тумани аҳолиси ва кичик бизнес субъектларига қўлайликлар яратиш мақсадида филиал таркибига 3 та мини-банк, 1 та махсус касса, 57 та жамғарма ва коммунал тўлов кассалари фаолият юритмоқда.

Банк филиали юқорида қайд этилган мини-банк, махсус, жамғарма кассалар ва коммунал тўлов кассалари орқали мижозларга барча турдаги банк хизматларини кўрсатиб келмоқда. Жорий йил 1 март ҳолатига филиал активлари миқдори 119,0 млрд. сўмни ташкил этди. Активлар миқдори йил бошига нисбатан 14,5 млрд. сўмга ёки 13,9 фоизга ўсди.

Филиал бўйича кредит портфели 2011 йил 1 март ҳолатига 94,2 млрд. сўмни ташкил этди. Шундан узоқ муддатга берилган кредитлар 82,3 млрд. сўмни ёки кредит портфелининг 87,3 фоизини ташкил этди.

Филиал томонидан 2011 йилда кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришга миллий валютада жами 15,8 млрд. сўм миқдоридан кредит маблағлари ажратилди ва бунинг натижасида 593 нафар янги иш ўринлари яратилди.

Шунингдек, банк томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Озиқ-овқат товарлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва ички бозорга тўлдиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги 2009 йил 26 январдаги 1047-сонли Қарорига асосан 1843,9 млн. сўм, "Ноозик-овқат товарлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва ички бозорни тўлдиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги 2009 йил 28 январдаги 1050-сонли Қарорига асосан 14147,7 млн. сўм миқдоридан кредит маблағлари ажратилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 25 майдаги "Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитаси фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги 3434-сонли Фармони асосан филиал томонидан 792,0 млн. сўм миқдоридан кредит маблағлари ажратилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 6 апрелдаги "Тижорат банклари

инвестицион фаоллигини ва молиявий барқарорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 1317-сонли Қароридан тижорат банклари зиммасига бир қатор вазифалар юклатилди. Президентимизнинг ушбу қарори ижросини таъминлаш мақсадида филиал томонидан тегишли чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилиб, жорий йил давомида қўйидаги ишлар амалга оширилди.

Филиал ресурс базасини ошириш, жалб этилган пул маблағларини асосан иқтисодиётнинг реал секторига фаолият кўрсатаётган, ишлаб чиқаришни модернизация қилишга ва янги технологияларни сотиб олишга йўналтирилган лойиҳаларни молиялаштиришга сафарбар қилиш мақсадида аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг бўш пул маблағларини узоқ муддатли депозитларга жалб этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Юртбошимизнинг 2008 йил 20 февралдаги "Тижорат банкларидаги аҳоли омонатлари шартларини либераллаштириш ҳамда кафолатларини таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида"ги -3968-сонли Фармонига асосан банклардаги омонатларга қўйилган аҳолининг бўш пул маблағлари ва олинмаган даромадлари барча турдаги солиқлардан озод этилганлиги, маблағларни чекловларсиз тасаруф этиш ҳуқуқининг берилиши каби қўлай имконият ва имтиёзларнинг яратилгани аҳолининг банк тизимига бўлган ишончини янада мустаҳкамлаш имконини берди. Мазкур фармон ижросини таъминлаш борасида "Асака" банкнинг Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур филиали томонидан ҳозирги кунда аҳоли эътиборига 88 дан орტიқ миллий ва хорижий валютадаги 4 янги омонат этилмоқда.

Аҳолининг бўш пул маблағлари омонатларга жалб этилиши янада рағбатлантириш мақсадида жорий йилнинг 2 ойи мобайнида миллий ва хорижий валютадаги 4 янги омонат жорий этилди.

Жумладан, сақлаш муддати турлича ва фоиз даромадлари юқори бўлган омонатлар сирасига "Тухфа", "Барқарор-1", "Баҳорги-1", "Сармоя", "Тадбиркор", "Даромадли-1", "Самарали", "Ёшларга", "Талабалар учун", "Файзли-1", "Эҳтиром" каби ва бошқа омонатларни киритиш мумкин.

Мазкур омонатлар ўзининг қўлай шартларига эгаллиги би-

лан қўллаб мижозлар қизиқшини уйғотмоқда.

Миллий ва хорижий валюталардаги омонатлар ҳамда пластик карточкалар эгалари сонинда тўхтовсиз ўсиб бораётганлиги банк хизматлари бозорига банкнинг тўғри маркетинг сиёсатини олиб бораётганлигидан далolat беради.

Миллий ва хорижий валюталардаги аҳоли омонатлари қолдиги ўтган йил шу даврига нисбатан 3303,4 млн. сўмга ўсиб, жорий йил 1 март ҳолатига 12291,3 млн. сўмни ташкил этди. Жамғармалар қолдиги ўтган йил шу даврига нисбатан 136,8 фоизга ўсди.

Банк айланмасига бўш пул маблағларини жалб этишни янада ошириб бориш мақсадида ҳозирги вақтда филиал томонидан янги банк хизматларини жорий этиш, шу жумладан, пластик карталар ҳисоб-китоб тизимини ривожлантириш, савдо нуқталарига савдо терминаллари ўрнатишни кенгайтириш бўйича амалий ишлар олиб борилаётган.

Хозирги кунда филиал томонидан жами 22120 донга сўм пластик карталар муомаласи қилиб чиқарилди. Ўтган йилнинг шу даврига нисбатан ушбу кўрсаткич 11902 донга ёки 216,5 фоизга оширилиши таъминланди.

Пластик карталар орқали ўтказилган транзакциялар миқдори 17 млрд. 640 млн. сўмни ташкил этди.

Филиал сўм пластик карталарни муомаласида чиқаришни бошлагандан буён корхона ва ташкилотлар билан иш ҳақи лойиҳаларини жорий этиш бўйича фаол ишларни амалга оширишмоқда.

Хозирги кунга келиб банк томонидан жами 340 дан ортиқ иш ҳақи лойиҳалари жорий этилган бўлиб, 16563 мингдан зиёд ишчи ва хизматчиларга иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар пластик карточкалар орқали амалга оширилмоқда.

Филиал томонидан чиқарилган пластик карточкалар орқали 17 млрд. 172 млн. сўм миқдоридagi тўловлар амалга оширилди. Бу эса аҳолининг "Асака" банк сўм пластик карточкаларига бўлган ишончини янада ортаётганлигидан далolat беради.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида кўп хизмат сафарларига чиқадиган тадбиркорлар, фирма ва корхоналар раҳбарларига банк хизматларидан фойдаланишда янада қўлайликлар яратиш мақсадида банкимиз томонидан корпоратив пластик карталар жорий этилган бўлиб, ушбу хизматдан 77 нафар банк ми-

жозлари(шундан 55 таси юридик шахслар, 22 таси ЯТТлар) фойдаланмоқда.

Филиал томонидан жорий йилнинг ўтган даври мобайнида Тошкент шаҳри ҳудудида фаолият кўрсатаётган мижозларга жами бўлиб 302 та ҳисоб китоб терминаллари, шу жумладан, 286 та савдо ва 16 та касса терминаллари ўрнатилди.

Бундан ташқари, филиал томонидан мижозларга берилган савдо терминаллари қўлайлик тарафларидан бири, бу фаолият жойидан узоқлашмаган ҳолда телефон тармоғи орқали инкассация, яъни савдо қилинган маблағларни банкдаги ҳисоб varaғига тўғридан-тўғри тушириш имконини беради. Бу эса мижозларга вақтдан тежаш имкониятларини яратмоқда.

Банк мижозларига янада қўлайлик яратиш мақсадида филиал томонидан инфокиоск ва банкомат ўрнатилди.

Инфокиоскда аҳоли ўз ҳисоб рақамидagi пул маблағларини пластик карточкаларга юклай, пластик карточка орқали коммунал хизматлар учун тўловларни, уяли алоқа хизмати ва бошқа хизматлар учун тўловларни банк ходими иштирокисиз ва ҳеч қандай қоғозбозликларсиз амалга оширишмоқда.

Бундан ташқари, аҳолига хизмат кўрсатиш сифат даражасини янада оширишда филиалга қарашли бўлган барча мини-банк, жамғарма ва махсус кассаларга ҳисоб-китоб терминаллари ўрнатилган. Ушбу мини-банклар аҳоли гавжум жойларда жойлашган бўлиб, пластик карточкалар орқали барча турдаги тўловларни амалга ошириш имконини бермоқда.

Аҳолидан коммунал тўловларни қабул-қилиш шохобчларида пластик карточкалар орқали ҳозирги кунда автосаноат тизимига кирувчи йирик корхоналарга ва бошқа корхоналарга иш ҳақи лойиҳалари асосида ишчи-ҳодимлар иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар амалга оширилмоқда. Ишчи-ҳодимларга қўлайлик яратиш мақсадида ушбу корхоналарга банк томонидан ҳисоб рақамларданги маблағларни пластик карточкаларга ўтказиш учун терминаллар ўрнатилган бўлиб, кенг қамровда ишлатилиб келинмоқда.

"Асака" банк Шайхонтоҳур филиали кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ҳамда бошқа мижозларга кўрсатилаётган хизматларини турларини кўпайтиришга ва сифатини яхшилаш бўйича олиб бораётган ишларини янада фаоллаштирадilar. □

Д.ХОЖИЕВ,

"АСАКА" банк Шайхонтоҳур филиали бошқарувчиси

Ўтганларнинг охирати обод бўлсин!

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси жамоаси ва Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси жамоаси Қорақалпоғистон Республикаси прокурорининг ўринбосари Салом Самадовга онаси

БИБИРАЖАБ аянинг

вафот этганини муносабати билан қўқур таъзия изҳор этади

